

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

LVI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1943.

12. SZÁM

FOLYÓIRATA

DECEMBER

Az ifjú tanító helyzeti és hivatáslélektani vizsgálata.

— Második közlemény. —

b) Külön meg kell emlékeznünk a nemzetiségi vidéken működő ifjú tanító helyzetéről. Eltekintve a nyelvi és vallási különbségekből eredő nehézségektől, a színmagyar vidéken élt fiatalember ismeretlen lelkiségű, szokású emberekkel érintkezik. Hála nemzeti nevelésünk eredményének, örömmel állapíthatjuk meg, hogy az ifjú tanítók tapintatos, szimpatikus magatartásukkal mindenütt megállták helyüket, sőt megszerették magukat. Közel férköztek az idegenajkú nép lelkéhez, közelebb hozták a magyar állameszmét a nemzetiségekhez s a magyar nyelv tanítása terén is sikerrel szerepeltek. Legnagyobb sikerüket azonban a magyar haza határain belül élő embereknek egymás megbecsültetésére való fáradozásukban látjuk. A nemzetiségi vidéken élő ifjú tanító fáradságos küzdelméből az alábbi néhány beszámoló tanúskodik: „Köszönöm szépen Tanár Úr sorait, melyekben új és kitartó munkára serkent. Valahogy érzem, hogy Tanár Úr gondol rám és nehéz helyemen ez a gondolat és érzés kitartásra, lelkes magyar munkára biztat. Nehéz itt magyarnak lenni, de azok vagyunk sokan. A magyarokkal sokat beszélgetek és türelemre, kitartásra, szeretetre hívom fel figyelmüket. Ezért is nagyon szeretnek. A nemzetiségek meg azért, mert gyermekeiket, kik két évig nem jártak iskolába, tanítom”. — „A lakosság 90%-a német volt s így énám, mint magyar tanítóra, nem jó szemmel néztek. De amint látták, hogy politikai ügyeikbe nem avatkozom bele, fölengedett a hidegségük. Mégis nyáron azt hangoztatták, hogyha fából is, de német tanítót fogadnak, illetve csinálnak”. — „A szülők nagyon barátságosan fogadtak, nagy bizalommal viseltettek irántam. A vidék teljesen sváb, de nagyobbrészt magyarérezelmű, magyarul is kiválóan beszélnek, valamennyien evangélikusok”. — „A gyakorlatom eleje nehéz volt, mert a németek nem akartak magyar tanítót. Ellentéteket nem szítottam és szilárd magyarságomnak köszönhetem, hogy a németek megkedveltek, mert kitartó voltam. Kifogásolták azt, hogy nem tudok németül, azonban ezt is elengedték, mert hat elődömet följelentették s nem kaptak tanítót. Másfél évig nem is volt tanítás falunkban. Amikor eljöttem, az egész falu sírt, s azzal búcsúztattak, hogy menjek el hozzájuk kántortanítónak”. — „A faluban kedvesen fogadtak, csak az nem tetszett nekik, hogy nem tudok németül, de

később beletörődtek. Kimondták, hogy legalább tanulnak magyarul és annak is hasznát veszik. Szeretnék, ha visszamennék". — „A falu szeretettel várt. Csak a Volksbund híveivel nem lehetett kiegyezni, mivel nem bírtam a német nyelvet. A gyermekeken keresztül igyekeztem megnyerni a szülőket, ami elsőrangúan sikerült. Ezt bizonyítja az, hogy búcsúzásom alkalmával az összes templomi hívek sirtak, és egyhangúan hívtak vissza, ha megszerzem az oklevelet". — „A román parasztok külsőleg azt mutatták, hogy kedvelnek. Sok apró kedvességgel igyekeztek kimutatni (talán?) szeretetüket. Hogy mi rejtett aztán az igazi énjükben, azt nem tudhatom. Egy-egy román család azonban meggyőzött arról, hogy nem is olyan rosszak a magyarok, mint ők gondolták. Elválásunkkor minden ember eljött hozzám és megkönnyeztek. Én is elérzékenyültem, mikor gyermekeimtől elbúcsúztam". — „Fogadásról szó sem lehetett, sváb község: nem szerettek először. Egyetlen kifogásuk az volt, hogy magyar vagyok, mire én a fél év alatt olyan büszke voltam, mint még soha. Később azonban nagyon megszerettek és így búcsúztak: „Auf wieder-sehn!"

c) A tanító megkedvelésének többféle motívuma van. A nép azt a tanítót veszi szeretetébe, aki magatartását a falu ízléséhez hozzácsiszolja, aki a „nép nyelvén" tud beszélni és viselkedni: „A telep várakozáson felül fogadtak. Egyet megtanultam: a magyar paraszttal bánni kell tudni. Ha tud velük beszélni az ember az ő hangjukon, akkor sok mindent el lehet érni velük". — „Örömmel fogadtak. Megjött az új tanító! Többször hallottam, hogy ezt mondták: „A tanító úr közülünk való, nagyon szeretjük őt". Eltávozásomkor azt mondták, menjek vissza hozzájuk". — „A nép nagyon szeretetébe vett és nem mint nadrágos embert néztek, hanem aki az ő gyermekeikkel szívesen bajlódik s éppen ezért megbecsültek".

A tanító sokoldalúsága is a szeretet motívuma lehet: „Nagyon megszerettek és a tisztelet is megvolt részükről. Olyan vendégszeretettel, amiben itt részesültem, még életemben sehol sem talákoztam. Tiszta magyarok voltak. Érdekes, még csak emelkedtem szemükben, hogy kántori teendőket végeztem".

Az ifjú nevelő hivatásszeretete és szorgalma a nép tetszését hathatósan nyeri meg: „A falu már nagyon várt, nem bánta, akárki, csak tanító legyen. Igyekezett is mindig a nép a kedvembe járni. A nagy pontosságot és szorgalmat és a nagy szeretetet, amit tőlem tapasztaltak, nagyon sokszor emlegették a plébános úrnak és sírva engedtek el. Azt mondták, hogy visszakérvényeznek, ha nem akarok visszamenni, akkor is".

Általában a magyar falu nagy szeretettel övezi körül a tanítóját, erről a beszámolók sokszor megható módon tanúskodnak: „A dunántúli ember szereti a tanítót és megbecsüli. Tudja, hogy a tanító a közért dolgozik és ezért mindenben támogatja". — „A vendégszeretetben páratlan példáját mutatta a falu tanítójával szemben. Még az utolsó falatját is odaadta volna. Nem tudta, hogyan vendégelje meg tanítóját, amikor meglátogatta. Ha valamit indítványoz-

„tam, mindannyian egy véleményen voltak”. — „Néhány szülőt kivéve, igen jó viszonyban voltam mindenkivel. Nagy tekintélyem volt és mindenütt meleg, barátságos szeretettel vártak. Fogadtatásom minden várakozást fölülmúlt. Igen sokan megsirattak a búcsúzásakor, és megígérték, hogy őszre megválasztanak tanítónak”. — „A szülőkkel szemben a legjobb volt a viszony. Szerettek, tiszteltek s meg voltak elégedve munkámmal. Velem éreztek minden fájdalmamban, csapásaimban vigasztaltak, bátorítottak. Ugyanis édesapám meghalt”. — „A nép és közöttem a lehető legjobb viszony alakult ki, 100%-os megértés. Amikor eljöttem, a piciny gyermektől a bíró úrig mindenki sírt”. — „A magyaros vendégszeretetet és a tanítóhoz való ragaszkodást minden téren tapasztaltam”. — „Nagyon kedvesek voltak, szívesen láttak, nagyon megszerettek, el sem akartak engedni. A szeptemberi vizionlátásra! — így köszöntek el tőlem. Eljövetelemkor ott volt az egész falu apraja-nagyja. Nem akartak elengedni, hogy még maradjak legalább néhány napig. Kifogták a lovakat a kocsiból s alig akartak elengedni. Csak akkor tudtam megszabadulni, mikor azt mondtam, hogy szeptemberben biztosan visszamegyek”. — „A falu népe nagyon jól fogadott, hívtak mindenfelé. Barátságos, kedves nép, megszerettem őket. A vizsgán búcsúzásakor nemcsak a gyermekek, hanem az anyák is sírtak. Itt kaptam munkámért a legnagyobb jutalmat. Az egyik síró anya ezt mondta: „Áldja meg az Isten azt az anyát is, aki ilyen fiaat nevel”. Erre meg majdnem én sírtam el magam”. — „A szülők nagyon szerettek, megismerkedtem minden gyermek otthonával. Eljövetelem óta már nagyon sok levéllel is felkerestek”.

A tanítói tekintély kérdését helyesen látják azok a jelöltek, akik így és ehhez hasonlóan írnak: „Mondják, hogy nincs tekintélye a tanítónak. Olyan tanítónak nincs is, aki nem foglalkozik szeretettel a gyermekekkel, nem kedves a szülőkhez és tekintélyét úgy akarja megőrizni, hogy szegényebb emberrel csak foghegyről beszél. Legfontosabb a tanító élete. Ha a falu látja, hogy a tanító szorgalmas, rendes, a tanácsokat készségesen nyújtja, az ilyen tanítót szeretik és becsülik és van is tekintélye. A tanítói tekintély magától a tanítótól függ teljesen”.

d) Áttekintve az ifjú tanítónak a közösséghez alakuló viszonyát, azt látjuk, hogy jó emberek mindenütt vannak, de rosszak is. Általában a fiatal tanítónak fáradságos munkát kell végeznie az érintkezések felvétele és a jóviszony kialakítása terén. Tárgyilagosan megállapítható, hogy a kartársaival és a vezetőkkel való kapcsolata sok esetben nem az ideális állapotot tükrözi vissza, mert sokszor közömbösségben vagy ellenszenvben kell részesülnie. A falu népe azonban a tanítóját általában szereti. Mivel a község legtöbbször oly kicsiny, hogy a tanító az első vezető-emberek közé számít, megbecsülés és szeretet veszi körül, bár ezt sem könnyen szerzi meg magának az ifjú tanító.

IV. A tanítói munka élményei.

Az eddig ismertetett tapasztalatok az ifjú pedagógus *szociális helyzetképére* vonatkoznak. A fiatal tanító az új hely megismerése és a környezet friss benyomásai után a közösség életébe belehelyezkedik. Most már annak vizsgálata következik, vajjon a fiatal nevelő milyen élményeket nyer a tanítói munka hevében, a gyermekekkel s felnőttekkel való szorosabb érintkezés alkalmával. A környezet és a közösség hatása a tanító életkeretét határozza meg, a hivatásának főszíntere, az iskola pedig a tanítói-nevelői személyiségének kialakulását segíti elő. Nemcsak a tanító alakítja a rábizottakat, hanem a „vezetendők” is észrevétlenül formálják a „vezetőt” nevelési és tanítási rendszerének kifejlődésében. Sőt, a különféle tanítói tevékenységek sikerei az ifjú tanító pályáján való megszilárdulásához is hozzájárulnak. E fontos szempontnak figyelmet szentelve a továbbiakban az ifjú tanítónak a tanítói munkával kapcsolatos emlékeit gyűjtjük össze. Elsősorban a nevelési tevékenységekkel kapcsolatos élményekről szólunk, majd azokat az eredményeket ismertetjük, melyeket az oktatás folyamán alkotott meg magának. Végül pedig az iskolai munka ú. n. „irányító” részét vizsgáljuk meg s azokról a kérdésekről szólunk, amelyek az adminisztratív teendők végzése, a népiskolai igazgatás közben vetődtek fel lelkében. E hármaskutatással — úgy érezzük — e probléma minden mozzanatán végighaladtunk.

1. *Nevelési élmények.* A nevelés lelki ráhatások tervszerű folyamata s ennek végső eredményei nem mindig azonnal, hanem hónapok, esetleg csak évek múlva mutatkoznak meg a nevelendő egyéneknél. Az apró mozaikkockákat, melyeket a fiatal nevelő a nevelés fárasztó tevékenysége közben egyenként gyűjtött magának, fokozatosan összeépíti szerves egységgé, amit úgy hívunk, hogy „nevelőszemélyiség”. A rövid néhány hónap, mely a fiatal tanító rendelkezésére állt, kevés volt arra, hogy nevelési munkájának tartós eredményét személyesen láthatta, behatóbban tapasztalhatta volna. A munka örömei azonban apró sikerekből állnak s a fiatal tanító szívesen emlékezik vissza a nevelés közben átélt, s a múlt szépítő messzeségében felidézett sikereire. Hetedik kérdésünk ezt célozza: *A nevelés terén mit tudott elérni?*

a) Lássunk néhány megkapóbb mozzanatot az ifjú nevelő fejlesztő és újjáalakító törekvéseiből. A nevelés hatása különösen azokban a helységekben látszik meg, ahol huzamosabb ideig nem volt tanítás: „A szülők megállapítása szerint nagyon megváltoztak a gyermekek. Az utcán illedelmesen köszöntek, az idősebbek iránt is nagyobb tisztelettel viseltettek, mint azelőtt, mert már 3 éve nem volt ott rendszeres tanítás. Azért a munkám nehéznek bizonyult.” — „Kezdetben a gyermekek igen neveletlenek voltak és durváknak mutatkoztak. Sikerült megnevelnem őket, bár nehezen”.

A tanító jelenléte már az első napokban meglátszik a falu gyermekein: „Nevelésem már egy hét múlva meglátszott az egész falun.

Jöttek hozzám a szülők és kérdezték: „Hát ezt meg hogyan csinálta tanító úr? A gyerekekre nem lehet ráismerni, otthon nem rendetlenkednek, hanem tanulnak”. — „A gyerekek félték az iskolába elmenni az ott meghonosodott szigor miatt. Ezen sikerült segítenem úgy, hogy kedvességgel enyhítettem ezen a feszélyezett légkörön”.

A nevelés, amiben az ifjú tanító neveltjeit részesíti, részint általánosan nevelő, alaki jellegű, részint a vallási, erkölcsi és nemzeti életre terjed ki. A formális nevelés a gyermek életének sokféle területére kihat. Egyik ifjú nevelő a szellemi erők fejlesztésében látja célját megvalósítani: „A nevelésben előbb sem voltak kirívóbb hiányok. Az alsó tagozatban a nevelésem arra irányult, hogy élénkebbé, beszédesebbé tegyem a gyermekeket. Az előttem működő idősebb tanító, úgy látom, kiölte belőlük a gondolkodás készségét”.

A másik a gyermekek magatartásába nyúl bele és igyekszik őket megváltoztatni, jobbakká tenni. Itt a nevelőgyéniség érvényesülésének tág tere nyílik: „Amikor odamentem, a gyermekek felületes, szinte szemtelen magatartásával találkoztam. Ennek a viselkedésnek lassú elsorvasztása inkább csak az alsó négy osztályban sikerült. Nehéz volt, mert sokszor visszaestek a gyermekek a régi kerékvágásba”. — „A gyermekeim elszoktak a rendes, udvarias viselkedéstől. Eljövetelemtől vettem észre, mennyit javultak”.

Az erősebb egyéniség már nemcsak passzív, negatív, „jó” viselkedést honosít meg a gyermekekben, hanem pozitív, állandó, aktív magatartásra szoktatja őket: „Én a katonás fegyelmet vezettem be. Felálláskor és soraközéskor bevezettem a „Szébb jövőt!” köszöntést”. — „Katonás nevelés és fegyelmezés terén értem el a legnagyobb eredményt. Azonkívül az őszinteség terén”. — „Nevelésem célját a gyermekek katonás viselkedésében, bátorságában és nyílvanosság előtt való bátor magatartásában láttam megvalósítani s ez sikerült is”. — „Tisztességes viselkedésre sikerült nevelnem a gyermekeket. Ez nehéz volt, mert pl. ha az elődömmel az utcán találkoztak, nem is köszöntek. Most pedig minden náluknál öregebbnek köszönnek és tisztességtudóak”. — „Fegyelmezett magatartásra szoktattam a gyermekeket. Elértem azt, hogy az utcán a virágokat, falragaszokat nem szaggatták le. A dohányzás ellen is küzdöttem, azonban a nyolcadikosokat erről nem sikerült leszoktatnom”. — „Nehéz volt őket az igazságosságra nevelni. Később azonban minden tettükért inkább vállalták a büntetést, de igazat mondtak”.

A tanító jóhatása a falura a gyermekeken sugárzik keresztül, erről ez a beszámoló tanúskodik: „A rendre szoktatás terén volt sikerem, nemcsak a gyermekeknél, hanem a felnőtteknél is. Pl. a gyermekek fegyelmezettsége az országúton jobboldalon való haladásban átterjedt a szülőkre is, akik eddig e tekintetben igen felületesek voltak”.

De a tanító szép eredményeket érhet el magukkal a felnőttekkel is, ha közel férközött lelkükhöz: „Gyümölcsstermesztés, kertészkedés terén sok követőm akadt s meg is hálálták munkámat a faluban, ez volt a legszebb jutalmam”. — „A fiatal tanítót megbecsülés, szeretet

övezi körül, ha szereti a falut, ha érti és tudja a gazdasági teendőket. Fontos, hogy a tanító gazdasági téren jártas legyen, hogy a helytelenül gondolkodókat és maradi gazdákat felvilágosíthassa és a modern elvek helyességét bebizonyítsa. Többször ellátogattam a gazdakörbe, tejszövetkezetbe, előadásokat tartottam a vetésforgóról, trágyázásról, a gazdasági gépek előnyéről.

b) Szép feladatok vártak az ifjú tanítóra az erkölcsi nevelés terén is: „Községem lakossága földműveléssel foglalkozó, derék, becsületes nép volt. Tudatában voltam annak, hogy fiatalnak és tapasztalatlanak tartanak. Helyes világszemlélet volt nevelésem alapja. A vidék lakossága bortermeléssel is foglalkozik és igen sok alkoholt fogyaszt. Így oroszlánrész jutott az alkohol elleni küzdelemben számomra”. — „Nagyon fegyelmezetlenek voltak a gyermekek, de sikerült megnevelnem őket. Eleinte többször loptak. Azonban az utolsó két hónapban nem történt lopás”. — „A gyermekek zöme cselédgyerek volt. Egy szobában aludt az egész család s ennek nagyon meglátszott a romboló hatása. A tisztességre rá tudtam nevelni őket”. — „A felnőtteket és gyermekeket nem volt könnyű nevelni. De később hallgattak rám. A felnőttek különösen szerettek kártyázni, mikor odamentem. Később, mikor egy kuglipályát létesítettünk, felelősek lettek velem. A gyermekek pedig a közeli erdőben mindig kiszédtek a madárfészkekből a tojásokat. Madarak és Fák Napján erősen hangsúlyoztam a madárvédelmet. Egyszer, úgy két hét múlva, megszólít a két legnagyobb madárfészekpusztító, hogy menjek csak velük az erdőbe, akarnak valamit mutatni. Kíváncsian mentem velük. Igazán nagyon jól esett látnom két madárodut a fák törzsén, amiket ők ketten csináltak a beszédeim nyomán. Olyan nagy volt azután az örömiük, amikor az egyikből egy kismadar szállt ki, amíg ott néztük”.

A tanító hivatásának legszebb teljesítése nem is a szorosan vett oktató munkában rejlik, hanem abban a nevelői tevékenységben tündöklök, amellyel a reá bízott falu népét, gyermekeket és felnőtteket egyaránt a jobb és kiteljesedettebb élet felé vonzza. Az ideális lelkiületű fiatal tanító munkájából erkölcsös és vallásos élet sarjad ki. A nevelendők megtalálják életük célját és idejüket nemesen kitölteni töreksenek. Nem könnyű feladat ennek elérése, sokszor hiábavalónak látszik, de a kitartással párosult nevelői optimizmus, ha nem is mindjárt, de lassanként meghozza gyümölcsét. Az ifjú tanítónak erről az áldásos igyekezetéről szólnak a következő beszámoló: „Nevelés terén főfeladatomban tűztem ki, hogy a káromkodásról leszoktassam a gyermekeket. Ez, sajnos, nehezen sikerült, mert a környezetük sokkal nagyobb hatással volt rájuk, mint az iskola”. — „Különösen a káromkodást igyekeztem csökkenteni, ez részben sikerült is”. — „A gyermekek illedelmesebbek lettek. A falubéliek pedig szépen eljárógattak az általam tartott litániákra, még a férfiak is, amit ott nagy eredménynek tartok”. — „A nevelés terén nagyon szép eredményt értem el. A gyermekeket testileg-lelkileg egyaránt neveltem, az utóbbi téren különösen vallásosságra. Saját példámmal rávezettem a gyermekeket arra, hogy mielőtt haza-

mennének ebédelni, menjenek be az Isten-házába fohászt mondani. Testi nevelés terén a zenés tornát megszerettettem. A fiatalemberek nevelését színdarabok, népművelési előadások tartásával segítettem elő”.

c) De nemcsak ilyen téren, hanem a nevelés más területein is nagyot alkothat a tanító. A nemzeti nevelésünk legszebb gyümölcsét abban látjuk, hogy jelöltjeink izzó fanatizmussal szeretik hazájukat. Az az örökség, amit intézetünkben magukkal vittek az életbe, sehol sem mondott csődöt, sőt mindenhol szép termést aratott le. Különösen a nemzetiségi vidéken működő ifjú tanító beszámolója tanúsodik figyelemreméltó eredményről, ahol a nevelés középpontjában a nemzeti, hazafias érzelmek kifejtése áll. A nemzetnevelő ifjú tanító törekvéseiről számolnak be ezek a sorok: „Mennyi elhatározás él egy tanítónövendék lelkében az első próbatanítása után! Elképzeli az ő kedves iskoláját, ahol majd egyedül ő fog tanítani, nevelni. Építi a lelkét, hogy méltó legyen a gyermeki lélek megértésére. Így indultam ki én is életem első szárnypróbálgatására. Nehéz lenne leírni azt a pillanatnyi lelki összeomlást, mely az első napon keletkezett bennem ott, a teljesen román anyanyelvű gyermekek között. Nem ilyennek képzeltem el az intézetben az életet. Hogy mégis hozzá tudtam kezdeni munkámhoz, egyedül iskolámnak köszönhetem, mely akaratot, megnemalkuvást nevelt bennem s megtanított szeretni fajomat és hazámat. A sok kíváncsi arc eleinte bizalmatlanságot árult el a magyar tanító iránt. Ekkor éreztem, hogy három nevelési tényezőt kell alkalmaznom: az *önzetlen szeretetet*, *tapintatosságot* és *óvatosságot*. Bátran merem állítani, hogy elveszett ember az a tanító, ki egy kisebbségi iskolában az említett tényezők közül egyet is elmulaszt. Mivel az ilyen iskolában a legelső és legfontosabb a nemzeti érzés kifejtése, csak az említett tényezők szolgálhatnak segítségül”. — „A magyar öntudatot igyekeztem megerősíteni a gyermekekben és felnőttekben egyformán. Sajnos, az oláh elnyomottság bélyegét még a lelkükben hordják a kisebbségben lévő magyarok”. — „Mind erkölcsi, mind nemzeti szempontból elértem célom. Igaz, hogy hazafias, társadalmi ünnepektől elszoktak és először nem volt nagy érdeklődés ilyen téren”. — „A nemzetiségi helyen a nemzeti nevelésre fordítottam a főgondot. Nehéz volt! A hazafias magyar érzelmek sok kicsi lélekben meggyulladtak. Azt hiszem, nem hangzik nagyképszerűségről, ha azt mondom: eredményes volt a munkám”. — „A Volksbund-ista gyermekek először meg sem akartak szólalni magyarul, de később, különösen évvégén, már egymás között is magyarul beszéltek”. — „A gyermekek könnyen nevelhetők. A tanító a mindenük. Jó munkát végeztem e téren. Nagyon szokszor volt a nevelési célom ez: „Legyünk e drága hazának igaz, hű magyarjai!” — „A nevelés terén — habár a szülők ellenkező példát nyújtottak gyermekeiknek — a nehézségek árán is sikerült célt érnem. Ez pedig az öntudatos, bátor magyarságra való nevelés volt. Egy kirándulás alkalmával a szomszéd község tanítója meg-

jegyezte, hogy ilyen bátor kiállású gyerekeket a környéken még nem igen látott".

Sok ifjú tanítónál a nemzeti nevelés nem marad pusztán külsőségre törekvés, hanem olyan erjedési folyamatot indít meg a lelkekben, amely az ünnepeken túl, a tettekben nyilvánuló hazafiság virágzására vezet: „Nehéz volt a nemzetiségi vidéken. A gyermekek még a Hiszekegyet, Himnuszt sem ismerték. De eredményes nevelésem bizonyítékaul tudom felhozni azt, hogy a Hősök Napjának oly szép és feledhetetlen megünneplése volt a faluban, mire emberemlékezet óta nem volt példa". — „A nevelés terén a tölem telhető legteljesebb eredményt értem el. Ezt abból is láthatom, hogy egyik tanítványom, aki a Volksbund-ba tartozó szülők gyermeke volt, így búcsúzott tőlem: „Szeretni fogjuk örökké magyar vérrrel áztatott, kenyéradó édes-magyar hazánkat". A nevelési munkám nehéz volt ugyan, de megérte, mert érdemes volt". — „A tanyán is szép eredményt lehetett elérni, bár az utóbbi időben a szülőkkel már nem sokat érintkezhettem. Hazafias célra szépen adakoztak, sőt sokan ingyenes munkájukat is felajánlották, (többen a fuvaros egynapi munkáját)".

d) Túlzás volna messzemenő eredményeket tulajdonítanunk a kezdő tanító féléves munkája után. Azonban megállapíthatjuk, hogy e rövid idő alatt is sok fiatal nevelő idealizmusa mélyreható változásokat idézett elő a lelkekben. Tárgyilagosan látják munkájuk eredményét azok a jelöltek, akik így nyilatkoznak: „Szinte nem ismertem rá évvégén gyermekeimre, amikor magam elé képzeltem a februárban átvett nyersmodorú kis parasztgyerekeket". — „A gyakorlat elég sok fáradtsággal járt. Az élet egy-egy „pofonja" mindig visszatért a helyes útra. Néha ezek ugyan elkeseredést is váltottak ki bennem. A végén mégis kezdtem észrevenni munkám gyümölcsét. Ekkor kezdtem visszatérni az elképzelésből a valóságba. Hiszen én azt gondoltam az elején, hogy hihetetlenül nagy eredményeket fogok elérni. Most pedig azt kellett észrevennem, hogy sok fogyatékosága is van munkámnak. Ennek okát nemcsak magamban, de a külső körülményekben is keresnem kellett". — S ez a vélemény valamennyiükre is érvényes.

Mindezeket az élményeket a futólagos emlékezés szűrőjén keresztül mutattuk be. Ezek a nevelői törekvések az ifjú tanítónak sok gondjába és küzdelmébe kerülnek. Hogyan látja a lelkes, kezdő pedagógus a nevelői munkáját féléves gyakorlata után, erre őszinte választ ad ez a kiragadott gondolat: „Nagyon nehéz a fiatal tanítónak nevelni egy faluban. Ezer és ezer akadállyal kellett megküzdenem, mire megismertek és megértettek. Fáradtságos és szép munka, de megérte, mert a hála, amit kap érte az ember, többet ér minden kintütnetésnél".

2. *Tanítási eredmények.* Az ifjú tanító a legotthonosabban az iskolájának tantermében mozog, hiszen ez a hely nem ismeretlen előtte. A gyermekekkel való érintkezését és tanítási módját már a tanulmányai folyamán bizonyos kialakított formához kötötte. Most

elindul azon az úton, amely a tanítási módszerének és „rutinjának” tökéletesedése felé vezet. Addig azonban sok botlásra kell felül-emelkednie, sok egyéni tapasztalaton kell eljárásait mérlegelnie és kiformalnia. Nyolcadik kérdésünk azt kutatja: *A tanítás terén milyen teljesítményt végzett?*

a) Az ifjú tanítónak még nincsenek kiforrott pedagógiai eljárásai, még kevésbé kikristályosodott nézetei a tanításról. Így természetes is, ha tőle nem az érett tanító lehiggadt tapasztalatait várjuk. Tájékozódásokat, kísérletezéseket látunk, sokszor maga sem biztos abban, mit, hol, mikor és hogyan végezzen? A beszámolókból kitűnik, hogy a jelölt a problémákat általában jól fogja meg, észreveszi a hiányokat, amiket el kell tüntetnie és tisztán látja a feladatokat, melyek a tanítás közben reá várnak.

Az első nehézség az élet osztatlan iskolájának a tanítóképzői gyakorlóiskolával való összehasonlításakor tűnik ki: „A tanítással kapcsolatos tapasztalatom az, hogy 8 osztályt tanítani ott, ahol 1—1 osztállyal 25 percig lehet közvetlenül foglalkozni, nagy hátrány. Mert ez az idő oly rövid, hogy a lényeges dolgokra, mozzanatokra, jegyekre kerülhet csak sor a tárgyalás folyamán. Így az alapos munka 8 osztálynál igen nehéz”.

Az ifjú tanító helyesen jár el, amikor *tanítását* az alapokra építve, előlről kezdi: „Előlről kezdtem mindent, mert már a VII—VIII. osztály is elfelejtette az egészregeyet”. — „Amikor odamentem, a gyermekek mindent elfelejtettek. A II. osztályban a betűket is alig ismerték. Nagyon sok hiányt pótoltam, hiszen fiatalos törekvéssel indultam és akartam tanítani. Hála Istennek, sikerült”.

A rendelkezésre álló kevés idő alatt a tanítás általános alaki hatása a tanulókon kétségkívül meglátszik. Nagy a kedv az ismeretszerzés iránt, a lelkes tanító megszeretteti magát a tanulást s ez a siker érezteti hatását magán az eredményen is: „Ilyen rövid idő alatt csak nagyon keveset tudtak a gyermekek. Eredményt értem el, mert az I. osztályban minden gyermekem olvasott, jól és szépen számolt 10-ig. A felső osztályokban annyit elértem, hogy a gyermekek igen törekedtek és szerettek tanulni”. — „A felsőbb osztályok tanulási módját a könyv magolása jellemezte. Ezt kellett megváltoztatnom. A tiszta, logikus gondolkodás, következtetés belenevelése sikerült. Az eredmény számolásból, földrajzból, magyar nyelvből (különösen nyelvtanból) igen szép volt”. — „Az oktatás terén mindent megtettem, amit tehettem, hiszen az volt minden szórakozásom, hogy taníthattam. A felső tagozat d. e. járt, az alsó tagozat pedig d. u. Gyorsan felfogtak kis pihent agyukkal mindent és tanultak. Nagy volt a kedv a tanulás iránt”. — „Ígykeztem az anyagot elvégezni. A gyermekeken a félévi munka meglátszott. Ezt az igazgatóm is elismerte a szülőkkel együtt. A gyerekekkel megszerettetem a tanulást. Ennek köszönhettem a felmutatott eredményt”.

Sok jelölt olyan iskolába került, ahol a tanítóhiány miatt többé-kevésbé szünetelt a tanítás. Ilyen helyeken az alapelemeknek a gyermekekkel való megtanítása a főfeladat, s a többi ismereteket

félretéve, ennek az elemi feladatnak gyors elvégzése a legfőbb teendő: „A tanító a tanyán nem tud olyan folyamatosan haladni, mint a gyakorlóiskolában. A tanítási fokozatokat sem lehet mindig pontosan megtartani. Ennek az volt az oka, hogy az új anyag ismertetése előtt számon kellett kérni a régi ismereteket. Ezek azonban alig voltak, tehát már a tanításból elvett az is időt, hogy a régi ismereteket néhány mondattal felújítsam, vagy megmagyarázzam, mert különben új anyag nyújtása hiábavaló”. — „Odaérkezésem után az alapismereteket próbáltam kitapogatni. Az elmaradozásokat azután igyekeztem kiküszöbölni. Ez fáradságos volt ugyan, de sikerrel járt”. — „Mikor odamentem, a tudás nagyon kevés volt. Ennek egyik példája az, hogy a VI. o.-ban az első napon a szorzást-osztást, a III. o.-ban a betűtanítást végeztem. Míg a hiányokat pótoltam, az új anyaggal elmaradtam, melyet a jövő tanévben kell tanítanom”. — „A magasabb osztályokban is főleg az olvasás, írás, számolás elsajátítását tartottam első feladatommak. S ez sikerült is”. — „Amit célul tűztem ki, hogy gyermekeim tudjanak magyarul énekelni, imádkozni, írni-olvasni és számolni, a legnagyobb öröömre reményen fölül sikerült elérnem”.

Azonban itt-ott az egyes tantárgyakkal való behatóbb foglalkozásra is jut idő, különösen azoknál a tárgyakkal, ahol a jelölt hiányokat tapasztal, vagy amelyek iránt ő maga is hajlamot, kedvet érez: „A nehézségeim nyelvi ismeretknél és fogalmazásnál voltak. Ezekből a gyermekek nagy tudatlanságot árultak el. Pl. mondatokat összeírtak.” — „Különösen az olvasás volt gyenge minden osztályban. Ezt sikerült megfelelő fokra emelnem”. — „A tanítás különösen az I. osztályban sikeres volt. Az elsősök pl. a 20-as számkörben kifogástalanul számoltak. Állandóan azt követelték még játszás közben is, mikor egy kicsit pihentünk, hogy most számoljunk. Mindig versenyként folyt a számolás és úgy látszik, ez rettenetesen tetszett nekik”. — „Nehéz volt a kezdet. Különösen írni, helyesen írni és fogalmazni nem tudtak. Azért lehetőleg minden nap fogalmaztattam. Ezáltal a helyesírást és a szépírást gyakoroltattam. A többi tárgyak tanításában elértem azt, hogy a tanultakat értelmesen elmondták”. — „A gyermekek tudása meglehetősen kevés volt földrajzból a IV. o.-ban. Pl. még azt sem tudták, hogy merre van Észak. Mindent megtettem, hogy megtanítsam őket a földrajzi ismeretekre. Lelkiismeretem nyugodt”.

Ki kell emelnünk a nemzetiségi vidéken működő ifjú tanító eredményeit a magyar nyelv szép tanítása terén. Az idegenajkú gyermekek a nehéz körülmények között (tankönyvhiány stb.) megtanulják a számukra sokszor nehéz magyar szavakat és évvégén már a magyar haza két nyelven beszélő kispolgáiraivá válnak: „Az oktatás terén nehéz munkám volt, mert a gyermekek közül csak egy tudott magyarul és a tanítási nyelv pedig magyar volt. Így a legnagyobb gondot a magyar nyelvre fordítottam. Magyarázni csak szemléltetéssel tudtam”. — „Először alig beszéltek, azaz hogy németül igen, később azonban jól beszoktak a beszédbe, sőt a végén

már a kifogástalan magyar felelet sem volt ritka". — „A szülők is csodálkoztak, hogy magyarul ennyit sikerült megtanítanom velük. Évvégén már sokan egymás között is, legalább az iskolában, magyarul beszéltek". — „Iskolalátogatóim teljes meglegedésüket fejezték ki. Minden anyagból jól tájékozottak voltak s a rosszul beszélő svábokból jól beszélő magyarok lettek".

Dr. Szántó Károly,

A katonai kiképzés nevelői szemmel.

— Befejező közlemény. —

Nagyon tanulságos pedagógusok számára annak a figyelése és értékelése, miképpen érik el a katonai előjárók a fegyelmet. Nagyfokú önuralom kell ahhoz, hogy meg tudják vonni a határt, mikor volt a határozottság, a keménység elegendő. A vezető, a parancsnok bírálgatása csak annak könnyű, aki annak felelősségét nem tudja átérezni és nem számít arra, hogy bizonyos idő múlva hasonló helyzetbe kerülve hogyan cselekedett volna. A parancsnokok cselekedeteinek vizsgálata különösen azért célszerű, mert tekintélyuralmi biztosítóik ugyan megvannak, hogy a rendet minden esetben fentartsák, mégis ettől a legkényelmesebb és legkevesebb fáradsággal járó módtól eltérnek. Mégpedig azért, mert a katonai vezetők nagy többsége is tudja, hogy sokszorosan nagyobb akkor az eredmény, ha a vezetettek nem kényszerből, különösen nem a büntetéstől való félelemből végzik munkájukat, hanem önszántukból, ügyesen felkeltett versengésből. Feltétlenül a karpaszományosok okos és belátó türelmén, tudatos kitartásán kell a tisztéseknek odanevelődniök, hogy a jövőt csak összhangzatos munkával építhetjük fel.

Az általános és nagyfokú fegyelemre katonaságnál azért is nagy szükség van, mert a kiképzés, vezetés, parancsnoklás módja eltér az élet egyéb területein uralkodó rendszerektől. Amíg a társadalom különböző hivatásaiban a vezető és vezetett között nagy rangbeli különbség van, tehát a vezető hivatali tekintélye a helyzet adottságából folyó természetes fegyelmeltartó, addig a katonaságnál a közvetlen feljebbvaló kevésbé tekintély az alantas számára. Igen sok esetben joggal érzi az honvéd, hogy az örvezetőjével felveheti a versenyt. A lelkesz magasan felette áll híveinek. A tanárral csak az utolsó évfolyambeliek bátrai versengenek, azok is csak titokban. A különböző állásoknak a társadalomban kialakult tekintélye annak megítéléséből alakulhat ki, hogy az illetékes vonalon a tudás forrásáig avagy a legfőbb vezetőig hány közbeeső fokozat van. (Nép, lelkesz, theológia; nép, orvos, egyetem; nép, tanító, tanár, egyetem; nép, jegyző, főbíró, alispán, minisztérium; honvéd, örvezető, tizedes, stb.; honvéd, rajparancsnok, századparancsnok, zászlóaljparancsnok.) Mivel az egyes katonai rangbeliek között nincs meg a nagy tekin-

télybeli különbség, a rendfenntartás érdekében nagyobb fegyelemre szükség van.

A fegyelem fenntartásának az az egyszerű módja, hogy pontos szabályok alkottassanak és azok végrehajtásának ellenőrzése a legkérlelhetlenebb legyen, fokozatosan felfelé igen sok munkát ad a vezetőknek. A vezetők számának szaporítása nem oldhatja meg a kérdést, mert csak látszólag könnyít, azonban a magasabb vezetőkre nézve vagy az egységet bontja meg, vagy áttekinthetatlenné teszi a szervezetet. Ennek az általános és hézag nélküli ellenőrzésnek végrehajtása azt tételneznél fel, hogy egyetlen kötelességmulasztó előjáró se legyen. Az óramű pontosságával járó gépezet egyenhangúságával hamar felőrölné tagjait. Ennélfogva feltétlenül számításba kell venni hibákat. A hibák számának csökkentése megelőzést célzó felvilágosítással és büntetésekkel történhetik. Kevésbé kényelmes mind a sok felvilágosítgatás, mind pedig a javító célzattal végzett, tehát a vezető részéről odaadást, több időt kívánó büntetés. A megtorló, az elriasztó büntetések száma mindenesetre nagy lesz. A megtorló jellegű büntetés elkerüli, ellenőrzést vált ki, ami akadály a teljesítménynek.

Az előbbi rendszer nagyon sokat, talán lehetetlent kívánna munkában a magasabb vezetőktől. Pedig a fegyelem fenntartása csupán alap, az eredmény felmutatásához szükséges nagyobb munka még azon felül van. A szükségesnél nagyobb fokú keménység rendszere megfélemlíti az alantasokat, a vezetők kevesebb munkával elérik a fegyelmet. Ha az időnyereséget a többi vezetői munka jobb átgondolására és végzésére fodítják, akkor kétségtelenül érdemes az alkalmazása. Igen sok karp. nehezen tudja belátni azt, hogy természetes és nagyon helyes tőle a kimagasló teljesítmény megkövetelése. A katonaságnál nagy számban szolgálatot teljesítő pedagógusoknak el kell érniük azt a helyzetet, hogy a félelmen alapuló fegyelemből eredő cselekvés öntudatos engedelmességgé alakuljon, a megtorló, az elriasztó büntetések száma a minimumra csökkenjen.

Igen nagy szerepe volna tanult nevelőknek abban a tekintetben, hogy az alacsony előjárók, a kezdők igazán lelkes felelősségérzete és önértékes parancsnoklása ne alakuljon a felettesek gondatlansága miatt a mellőzés vagy éppen megbántás által megűnöttá. Nem elegendő ebből a szempontból az, hogy a rendszer a fokozatos előhaladással újabb és újabb körbe juttatja az egyént, miáltal a változás telifrisülést eredményez. Az altisztekkel való helyes bánásmód, az ő ügyük felkarolása az útja annak, hogy a katonaságnak használjunk.

A fegyelem érdekében a parancsnoklásbn sokan csúnya szavakat használnak, valamint káromkodnak. A csúnya kifejezésekre fentiekben vázolt módon a gátlás nélküli közvetlenség következtében és a helyes útra terelés hiánya miatt szoktak rá és a tévesen értelmezett egyéniség, önállóság miatt nem próbálják meg a jobb úton való haladást. A káromkodást pedig sokan jellegzetes magyar tulajdonságnak minősítették, pedig legfeljebb a káromkodásaink jellegzetes magyarsága volna az, ami miatt védelembe volna részesíthető

a tanulmányozás időtartamára a valóságos östehetség, de az utánzó már semmiesetre sem. Attól eltekintve, hogy nagyon furcsa színt vet igen sok katonára az a kettősség, ami szolgálatbeli és magánéleti nyelvezetében van, kevésbé tehető fel, hogy abban következetes tud lenni. Sokszor tapasztaljuk, hogy sokan társaságban is „szolgálatban vannak”. Egyáltalában el nem hihető, hogy a fékezetlen beszédű, a káromkodó tényleg vallásos és nemcsak külsőségekkel és érdekből végez vallásos ténykedést. Talán régen értelme volt az egyszerű nép fiaihoz az akkori, nagyrésztben neveletlen beszédük átvételével való alkalmazkodás. Ma azonban éppen úgy nem eredményes az egyszerűséget hangsúlyozó beszéd, mint ahogy a népben ellenérzést vált ki az utánzás, akár énekekben, akár színdarabban, akár szónoki és egyszerű beszédben. Ma már nevelésben, tehát ilyenirányú felvilágosításban részesül mindenki. Ma jóval kisebb a műveltségbeli különbség az egyes társadalmi osztályok között és mind löbb azoknak a száma, akik társadalmi osztályuk átlagát jóval meghaladó műveltséggel rendelkezve és az a társak előtt közismertté válva méltánylást, a régi felfogás megváltoztatását kívánják a magasabb osztálybeliektől.

Az új karpaszományosok sokan abba a hibába esnek — mert számukra annyira feltűnő az addigi életükben nem tapasztalt durva hang — hogy azt az egész katonaságra általánosítják. Ebből következik a tanárok, tanítók számára az az elemi kötelesség, hogy tárgyi statisztikával saját közületükben rámutassanak az általánosítás jogosulatlanságára. A másik teendő lehetne az, hogy gondos tanulmányok után felvilágosítást adjunk, előadást tartsunk arról, hogy pl. a káromkodás minden egyszerű népnek szokása és nem a magyarságot mutatja ki vele a művelője, hanem a magyarság műveletlenségének igazolhatóságához tesz egy-egy szemet. Ez annál inkább esik számításba, minél inkább vegyes nemzetiségi a közületünk. Minden tevékenységünk csak akkor vezet eredményre, ha megszegyenülés nem éri az érdekelteket. A másik, egészen természetes követelmény, hogy a káromkodás, a durvaság nélküliek közössége másba is szigorú legyen önmagához. A teljesítménye pedig az általuk titokban elítélteknek feltétlenül fölibe emelkedjék. Joggal remélhetjük, hogy az ősidők óta meglévő jók számát, ha magunk is szaporítjuk és mi is személyes jó példákka válunk, mint azok, akikre mi szeretettel és hálával gondolunk, akkor ez az igazi mag magától is sokszoros termést hoz.

Ugyancsak a jó példa és nagyfokú önfegyelem szükséges ahhoz, hogy a kiképzési időszakok végén fellépő ideges, türelmetlen hangulatban ne következzenek be bajtársiatlan, sőt durva cselekedetek. Mennél közvetlenebbek voltak egymáshoz a bajtársak, annál inkább úgy hiszik, hogy nem sértenek az őszinte szavak, illetőleg az érdekeltek szeretetből tűrik az esetleges bántásokat. Joggal gondolják azonban a megbántottak, hogy éppen bajtársiasságból nem kellett volna fékezetlenül viselkedni. A jó viszony megmaradása érdekében elemi követelmény, hogy a vétkezőnek bocsássunk meg.

Mégpedig önmagunkban kialakult megértés, megmagyarázás alapján és őszintén. Ezután szükséges, hogy egy, a bonyodalomban nem szereplő a sértőt felvilágosítsa tettének helytelenségéről. Ugyancsak ideges hangulat szokott azért is keletkezni, mert a kiképzési időszakok végén rendszerint bekövetkező szemle, vagy vizsga eredménye nyugtalanná tesz. Akik elkényelmeskedték a tanítást, azokat a kötelességmulasztásuk tart izgalomban; akik odaadók voltak, azokban érzékenyebb lelkiismeretük szava létesít kétkedést. Kétségtelenül közös érdeke vezetőknek és vezetettnek a szemle, a vizsga sikere. Az előnyt azonban mégis inkább a vezetett élvezi. A hiányt, hibát csupán a vezető okadatolhatja. Éppen ezért az utolsó napokban való komoly készülés minden szempontból előnyös. Az esetleges veszekedés pedig megelőzhető azzal, hogy még idejében egy-egy tréfás eltérítő megjegyzést tesznek olyanok, akik a többség szeretetét bírják. A jó hangulat teremtésére, az összefogásra, a közös cél érdekében való munkára minden karpaszományosnak elő kell készülnie, hiszen a katonai ténykedések végső céljainak megvalósítása ezen kézség nélkül el nem gondolható.

A katonai beosztásban sok esetben figyelmen kívül hagyják az egyének hivatását, szakismeretét, hajlamát. Ennek oka valószínűleg az, hogy intézményes keresztülvitele nagy gond, nagy munka. A kívánságok közlése és az illetékesek önmagunkról való tájékoztatása bizonyára általában nem hiteltérdemlő, inkább csak a könnyebb beosztásra irányuló. Haszonnal jár az is, ha megismerünk hivatásunktól egészen távoli természetű foglalkozásokat. Újabb irányban élesződnek gondolatok saját szakmánkban, valamint így termelődnek ki a szakok kapcsolódásának kérdései. Az egyéni választás azért sem célravezető, mert a polgári személyek nem tudhatják, hol felelnek meg legjobban. A tanácsadók pedig többnyire nem ismerik az újonc természetét, képességeit és nem járatosak a katonai szakokban sem. Nem is lehetnek tájékozottak, hiszen a katonai szakok száma hovatovább annyi lesz, mint amennyi a közéletben van, azok megismerése külön tanulmányozást kíván. Igen szerencsés gondolat, hogy a csapatnevelő-tisztség intézményének megalapításával ez a kérdés is megoldást nyer. A csapatnevelőtisztek a nekik szánt munkakörök közül talán éppen a szakok felé irányításra kell, hogy legjobban készüljenek. Hogy javaslateik beváljanak, pontos vizsgálatokat kellene folytatniok. Ezzel nagy emberismeretre tennének szert. Az emberi természet kutatása, valamint általános megállapítások alapjául szolgáló statisztika gyűjtése ezen az úton képzelhető. Maga a csapatnevelő-hivatás úgy volna jó, ha pedagógusok kezébe kerülne. Az utánpótlás kérdését pedig minden pedagógus egyengetheti azzal, hogy már karpaszományos szolgálata alatt segédkezik a csapatnevelő tisztnak, megtanulja munkakörét és elnyeri a szaktanfolyamra való vezényeltetését.

Mérhetetlenül nő a katonáskodás alatt a polgári foglalkozások megismerése alapján egymás megbecsülése. A karpaszományosok között igen gyakran nagyon távoli foglalkozásúak kerülnek össze. Gyak-

ran hallhatunk olyan megnyilatkozásokat, amik azt igazolják, hogy soha sem gondolta volna, milyen különlegesen értékes a társának polgári munkaköre. Másoknak pedig ismerete bővül arra nézve, kit, miféle állásba kellene tanácsolni. Világos, hogy korunk anyagias szelleme alapján egymás állását a kereseti lehetőségek szempontjából is megtárgyalják. Sajnos, igen sokakban döntő tényezőként kerül ki a hivatások értékelésében a nagyobb ellenszolgáltatás, így saját állásukkal elégedetlenné, elkeseredetté válnak. Többnyire túlzásokra ragadtatják magukat. Rendszerint figyelmen kívül hagyják az egyes nagyobb keresetekkel járó nagyobb terheket, azok időszakos voltát, a jövő biztosítására vonatkozó esetleges hiányokat. Sok tanító, tanár is joggal a panaszosok között van. Nem okos, ha olyanok előtt tesszük, akik legfeljebb sajnálkoznak. Ne csak önértetességből ne tegyük, hanem érdekből sem. Nem helyes, ha a társadalomban sajnálkozás tárgyai vagyunk. Sokan tapasztalhatták, milyen őszinte megütközést vált ki sokakban, amikor hallják, hogy mennyi a fizetésünk. Egyébként jobb, ha bennünket nem kalmárszellem vezet életcélunkban. Mind a magyar, mind a kultúreszménytől távol áll az, hogy pénzzel értékelje és értékeltetve higgye cselekedeteit. Napjainkban az is mind nagyobb rétegek számára ismertté válik, hogy nem a pénz, nem a szebb ruha, a jobb ételmezés, a kényelmesebb lakás hozza meg a tartós boldogságot. Még kevésbé érdemes mind-ezekben versenyezni azokkal, akikre nézve úgy véljük, hogy kevesebb kellene beérniök. Nemcsak példát kell mutatnunk az igazi értékek becsülésére, valamint a múlt örömeit, a veszendő értékek mellőzésére, hanem a lemondás gyakorlása alapján fölénybe kell kerülnünk. Növelheti a tanárok, tanítók fölényérzetét hivatásunk legnemzetibb volta, ősisége, elsőrendűsége és az, hogy minden alacsony egyéni érdek e hivatástól messze esik.

A fáradalmak elviselésében sokkal nagyobb eredményeket mutatnak fel azok, akik előző életükben már azon helyes nézet alapján éltek, hogy a kényelem keresése a szűk látókörű, a kevésre hivatott emberek tulajdonsága. De a helyes előkészület is csak segít bennünket a fáradságos cselekedeteink végrehajtásában. A fáradalmak elviselése nagyobb részben lelki kérdés. Akik a célt és önmagukat értékelik, azoknak lesz kitartásuk, azokon nem lesz úrrá a csüggedés. Katonai szempontból elsőrendű az az emberanyag, amelyik a megértett cél érdekében lemondani tud. Másodrendű a kisigényű, aki, mivel nem szokott meg valamit, mivel nem ismeri, nem is kívánhatja. Harmadrendű az igényes és lemondáshoz nem szokott. Ezeknek lelki támogatása a hiányok elpanaszkodásakor fontos bajtársi feladat.

A kötelességteljesítésben nem elég, ha csak az egyszerű engedelmességen keresztül elérhető fokig jutunk el. Ez is egyik oka annak, hogy a mai katonai életben felülemelkedtek a vak engedelmes-ségre való szoktatás célkitűzésén. A mai katonai feladatok mind nagyobb és nagyobb százalékban kívánnak öntevékeny, kezdeményező erővel rendelkező egyéneket. Az ilyenek az öntudatosan engedelmes-

kedőkből fejlődnek ki. Ezeknek köteleltségjeltesítése magasfokú egyéni felelősségérzettel párosul. Nevelődésük előnyösen gyorsítható azzal, hogy néha a nemes cél érdekében hozott szükséges áldozat beláttatása útján őket önértetessé is tesszük. Mind ez, mind pedig a bátorságban való edzés olyan új embereket ad vissza a polgári életnek, akik ott a régi munkakörben nehezebben kezelhetők lesznek, joggal előrébb törnek. Régen mondotta a német nép vezére, hogy nem lehet elég a tanult, a képzett németek száma. Magyarul: tekintsük helytelennek, ha vérünket nem vezető, irányító, képzettséget igénylő munkakörben látjuk. Persze ennek a tételnek fordítottjára is kell gondolni. Amikor ugyanis kevesebb katonára lesz majd szükség, nem lesz luxus egyszerű munkára a magas képzettségűek alkalmazása? Milyen lesz a lelki vezetés, hogy ez nagyobb zökkenő nélkül menjen végbe? Mert hiszen a gyarmatokkal rendelkező nagy népek könnyen be fognak állítani megfelelő embereket az egyszerű munkára és a háború után bizonyára még jobban felfokozódó civilizációs igények teljesítésére nagy szükség lesz igen sok emelkedett műveltségű vezetőre, irányítóra. (Vagy talán így kell fogalmazni: „Azért fognak emelkedni a civilizációs igények, hogy a háborúban gyors ütemben fejlődtek és maguknak jobb elhelyezést követelők munkaterülethez jussanak“.) A mi helyzetünk semmi esetre sem lesz ilyen kiváltságos. A háború utáni magyar gond nemcsak az, hogy az ideiglenesen kertté alakított golfpályát hogyan lehet leghamarább visszaállítani rendeltetésének. Vajjon lesz-e tőkénk ahhoz, hogy a háború után rohamosan fejlődő technikai alkotások felszabadítsák az alacsonyabbrendű foglalkozások kellő hányadát? Mindezek a gondolatok nem szabad, hogy akadályozzák a magasfokú műszaki képzést. Látható, hogy a háborús siker ma már nem a tömegek számán múlik, hanem a technikai felszerelésen és az abban minőségi fölényben levőkön. A nagyobb technikai képzettséghez idomuló egyéb lelki fejlődés előmozdítása igen szép és a nevelőkre váró feladat. A hivatásos csapatnevelők megoldására segítség nélkül képtelenek volnának. Ha az áldozatkészségben, bátorságban már eddig hősi példával szolgáló elődeink cselekedetei mellett még az is közismertté válik, hogy az előbbi feladatunkban is eredményes munkát végeztünk, akkor a háború utáni időben bizonyára nemcsak a most általunk irányítottak életszínvonala fog emelkedni, hanem a legfontosabbat, a lelket alakítóké is, a magunké is.

Inkább az elzárt és elfoglalt életnek tulajdonítható az, hogy a karpaszományosok keveset politizálnak. Hosszabb vita nem is alakulhat ki kiképzés alatt, mert a fárasztó elfoglaltság nem ad rá módot. Néha a társak azzal zárják ezeket a vitákat: ne politizáljunk, nem szabad. A szabályzat nem ezekre az egymás közötti politikáról szóló vitákra adja a tilalmat, hanem a közéleti nyilvános politikai tevékenységre. A politikai eseményeknek az egymás közötti megbeszélése nagyon szükséges, mert a nemzet végső céljának mindenkori tisztánlátása manapság elengedhetetlen. Az egész lélekkel való egyéni munkavégzés és küzdés alapjául szolgáló cél tisztánlátása a mai

bonyolult nemzetközi helyzetekben nagyfokú politikai iskolázottságot kíván. A híreket hallgatók és újságot olvasók közlése révén ismerethez jutnak azok is, akik azt lustaságból mellőzik. Helyes volna tanult és szakemberek véleményének bizalmas és a propaganda jellegét elkerülő közkincsre adása. A romboló suttogás ellen tekintélyes vezetők rendszeres és óvatos nyilatkozatai szükségesek, mert ezek szolgálnak alapul, hogy a komolyabb társak az elhamarkodókat végleges rossz véleményük kialakulásában befolyásolják.

Meglepi a gondolkodó karpaszományosokat a katonai hivatali rendszerben az, hogy mindenre aprólékos szabályzatok vannak. Amíg a polgári hivatalokban éppen ennek hiánya magasabb végzettséget követel, addig a katonai hivatalokban az alacsonyrangúak is kellő türelemmel szabályszerű intézkedéseket tenni képesek. Csupán ez a rendszer engedi meg azt, hogy harcos katonák minden tekintetben függetlenül elsőek legyenek és az őket kiszolgálók másod-, harmadrendűek. Nagy szerencsének tekinthető nemzeti szempontból, hogy a magyar intelligencia önértékből kerüli gyermekeinek a másodrangú katonai hivatásokba való bedugdosását. Ifjaink is örvendetesen vetélkednek az első vonalakba szánt harcos fegyvernemek elsőbbségén és nem a hátszágbeli, vagy a kevésbé veszélyes ellátási helyekre törekednek. Nemzetmegtartás csak az olyan vezetőréteg irányítása mellett képzelhető el, amelyik maga is a legnagyobb kockázattal szerzett tekintélyi biztosítékot, hogy a még legjobb szakszerű vezetésben is előálló zökkenőkön átsegítse, valamint minden láthatatlan támadás, gyanúsítás ellen megvédje. Ennek a szellemnek meglátása, ápolása, terjesztése mindnyájunk feladata.

Keserves kifakadások történnek karpaszományosok között olyankor, amikor a szolgálat sokszor, vagy kellemetlen időben kerül némelyekre. Részben azért következik ez be, mert a polgári hivatalok legtöbbszörben nincs meg a szolgálat intézményes folytonossága és pillanatnyilag nem látják át az illetők, hogy éppen ennek a fontos rendszernek vérréválása a kiképzés egyik fő célja. Az őrszolgálatok alatt elgondolkodók ma különösen megértik, hogy a védelemnek folytonosan működnie kell. A polgári hivatalnokok is jobban megbecsülik társadalmunk megfelelő közegeit, ha saját hivataluk folytonos szolgálatára tervet készítenek. Ha tanárok erre gondolnak, akkor a középisk. tanulók légo szolgálatát izelítő előképzésnek tekintve kevésbé határozott lesz elutasító álláspontjuk. A legtöbb iskolában működő és a legfelsőbb osztályokkal végeztetett szolgálati munkálattal érdemes volna a katonai napos-tizedesi teendőkkel egybevetni és az intézetekre célszerűen összeállított szabályzatot kidolgozni.

Sok tanuló-otthonban katonai fegyelmet, katonai rendszert igyekeznek fenntartani régi idő óta. Magam is ilyen polg. isk. tanuló-otthonban nőtem fel. Természetesen következetes keresztiúlvitele nem lehetséges. Sok tanár ellene is van azzal a megérthető érveléssel, hogy a tanulóotthonokban a polgári életre akarunk nevelni. A katonai nevelést majd megkapja mindenki kiképzési ideje alatt. Nem helyes például a katonai fegyelmezés felnőttekre kialakult módsze-

rének a gyermekekre való alkalmazása. Ellenben a parancsolás módja, az engedelmeskedők magatartása teljes egészében meghonosítható. A parancs határozottsága, rövidegsége és mégis világossága, továbbá mellőle a magyarázgatás, indokolás elhagyása már az iskolában begyakorolható volna. A parancsot átvevők készséggel kell, hogy rendelkezzenek a parancs hibátlan elismétlésében. A gyakorlatlanság tanult embereknél nagyobb zavarokat idéz elő, mint az egyszerűeknél. A tanult ember kapcsoló, bíráló és egyéb lelkimunkát is végez a parancs hallgatásakor, míg az egyszerű ember csupán annak megjegyzésére szorítkozik. Ebből a tényből állanak elő olyan helyzetek, hogy a katonaságnál karpaszományosok az egyszerű honvédek előtt megszégyenülnek. Az iskolában ezt a katonai parancsolási mód meghonosításával megelőzhetjük. Ugyancsak meghonosítható volna, hogy a parancs-végrehajtást tanulók végezzék. Tehát pl. a hetes vezényli az „Ülj le”, „Vigyázz” stb.-t. Ugyancsak követhető lehetne a katonai tiszteletadási rend a munkában, pihenőben, vezető jelenlétében és anélkül, csoportban és magánosan. Nem volna ez úton megvalósítható idősebb kartársak azon panasza, hogy a fiatal tanárok, tanítók nincsenek kellő tisztelettel, kellene valami olyan rendszer a tanügyben is, mint a katonaságnál. Ebben a tekintetben lehetetlen más irányító, mint a kornak jólneveltségéből eredő tisztelete. Legfeljebb a hivatalból és kitüntetésből eredő címmel ellátottak kiemelése lehet a tanulók előtt köztudomású és kötelezett. A nevelők jó része leventeparancsnok. Az iskolai leventeintézmény meghonosodása mind több szerve változást kíván az iskolarendben. Egészséges állapot az, ha az igazgató és a tanárok végzik a leventemunkát is. Az a tanár, aki katona volt, szereti a növendéket és gondolkodik nemzetünk jövőjéről, jól el tudja végezni a leventeoktatást. Leventemunkájával előreviszi egyúttal saját szaktárgyában is a neveléstügyet, mert rendre az eddig még láthatatlan kapcsolatok kialakulnak.

Az egyes tantárgyakban különböző iskolák katonai szempontból igen eltérő mértékű előkészítést nyújtanak a leendő karpaszományosoknak. Nyilván a szaktanárok egyéni törekvése ebben ütközik ki legjobban. Még a legtermészetesebben előkészítő testnevelésre is azt látjuk, hogy pl. igen ügyes, tehát jó tornász karpaszományosok nagyon könnyen fáradnak. Hogy a lövészet iránt nincs olyan érdeklődés, mint amilyenre a nyilat oly jól kezelő őseink alapján hivatottak lennének, és az elért eredmények sem kellően kimagaslók, azt a lelkes irányítás hiányában kereshetjük. A leventeoktatásban mind a kispuska-, mind a hadipuskalövészetre az anyagi feltételek megvannak. A jó szellem nagyon könnyen emelhető, az érdeklődés fokozható, ha lövészeti problémák napirenden vannak és arra természetstani órákon is sor kerül. Minden harci cselekményhez alapfeltétel a hadipuskával való bännitadás. A gépfegyverek kezelői is a puska ügyes kezelésén keresztül juthatnak el a lövészetileg mind nehezebb és nehezebb feladatok megoldásához. Lehet-e nagy általános fejlődésről szó, ahol karpaszományosok között probléma a

ferde irányzékkel való lövés, nehézkes a mozgó célpontra lövés megértése, nem megy a kezdő-, az átlag-, a végsebességgel való számítások alapján való becslés, stb.?

Bizonyára fontos katonai ismeretekben lehetséges volna nagyobb előrejutás, ha a karp. iskolákban nem kellene előlről kezdeni a térképjelek tanítását. Például ha a földrajzi képesítőkérdések mindegyikéhez úgy hozzáillesztenénk egy-egy tájékozási, tájolókezelési, térképolvasási kérdést, mint ahogyan a magyar irodalmi kérdésekhez vannak alakítva a magyarnyelvi kérdések, vagy a neveléstaniakhoz a lélektaniak, akkor a katonasághoz kerülő tanítók még inkább kiválnának ezirányú ismeretükkel. Mennységteni órákon a sok szabadban végzendő mérési órán igen sok becslést, sok katonai feladat-számítást, a szögek vonásokkal való kifejezését, stb. lehetne előkészíteni. A mult évben bevezetett honvédelmi ismeretek rendszeres előképzést adnak. Óvatosnak kell vele lennünk, mert a különleges katonai szakismeretek megtanításával esetleg azt érhetjük el, hogy a karpaszományos a katonaságnál tévedésbe esik. Úgy véli, hogy ő már mindent megtanult, pedig esetleg csak hallott róla, és nem érdeklődik. Az iskolában tehát a helyesen kiválogatott anyagot jól tanítsuk meg. Nem kell félni, hogy a nóták megtanulásával útottá válik az éneklés. A karpaszományosok nagy többsége kevés nótát, még kevesebb szöveget ismer. A tanítók vezetnek mind az éneklésben, mind a vezetésben. Mivel emlékezetünk igen meg van terhelve, nagyon célszerű egyszerű felsorolásokkal hozzákészülni a katonai elfoglaltságunkra, valamint előkészíteni tanítványainkat leventeoktatói és egyéb munkásságunkban.

Befejezésül a polgári és katonai egyének versengéséről, annak előnyös szinten való megtartásáról kell szólanom. Ennek a társadalmi kihatásait tekintve igen fontos és szerteágazó kérdésnek csupán azokat a szálait kívánom kibogozni, amelyek ismerete révén magunk és tanítványaink katonai tevékenységét zavartalanabban végezhetjük. A különböző hivatásúak elsőbbségének alapja a középső és felsőbb társadalmi osztályokban való a születés, a hagyomány, a vagyon, az iskolázottság, végül az egyéni kiválóság. A mai bonyolult társadalmi rendben csupán irányított rangsorolásról lehet szó. Az a sok tényleges katonatiszti szolgálatra való jelentkezés, ami a tanítók részéről bekövetkezik, mutatja azt, hogy a karpaszományos tanítók egy része már érdekből végzi munkáját nagy igyekezettel. Mivel a tényleges katonatisztek egymásközött is vetélkednek és természetszerűleg a katonai iskolázottság a legáltalánosabban kiemelő alap, azért már csak a leendő másodrendűség miatt is óvatos és önérzetes tanítói viselkedésre lennének növendékeink oktatandók. Viszont mérséklődik egyes tanárok nagyobb iskolázottságukra alapított fölényes magatartása, ha azt tudják, hogy a katonatisztek előhaladásuk bizonyos fokozatait tanfolyamok elvégzése és vizsgák letétele útján érik el. Ilyen utólagos intézményes tanári továbbképzés és vizsgára kötelezés nincs.

A versengésből előadódó zavarok származhatnak abból az ál-

talános tényből, hogy saját házában, saját hivatalában mindenki elsőbbséget érzi magát. Amíg azonban a saját otthonukban kétségtelen az elsőbbség, addig a hivatalnok esetében ez az érzés nem jogosult. A hivatalnok, a közszolgálatot ellátó akkor jár el helyesen, ha tudva szolgálatra kötelezettségét és ügyefelének elsőbbségét, annak érdekeit tartja szem előtt. Legnehezebb ezt a tanítónak, tanárnak és a katonatisztnak belátnia, mert a hivatással járó elengedhetetlenül szükséges parancsolás és fegyelmezés közben, megfedkezhetve a vezetéshez megadott hatalom céljáról és mértékéről, tettei hatalmaskodássá fajulhatnak. A nemzet szempontjából legáltalánosabbá az válik, ha őszintén és teljes lélekkel fog folyni a versengés abban az irányban: melyik intézmény ér el a nevelésben mind az egyéneken, mind pedig a tömegben nagyobb eredményt. Mindkét részen legnagyobb eredményt akkor érnek el a versengők, ha azt az eszményt, amit nemes lélek, a lovagiasság és tisztii kötelek címén igen értékes szabályzatokban foglaltak össze, megközelíteni próbálják.

Táj- és népkutatás a tanítóképzőben.

A magyar tanítónevelés célját és a tanítóképzés tanítási anyagának tartalmát a néptanító az életben várakozó tennivalók szabják meg. A tanítóképző-intézeti nevelőoktatás az élet, a hivatáshely szükségleteit kutatva válik életszerűvé. A néptanító hivatása, társadalomművelő szerepe a faluban, az élet és a tanítóképzés egymásra hatnak. A tanítóképzés célja egészséges, vallásos és hazafias, művelti hivatását értő és szerető tanító nevelése. A magyar élet sokszínűsége, változatosága és gazdagsága fokozottabban kívánja olyan tanító nevelését, akit a tanítóképző ellát a hivatáshelyét körülvevő táj és nép megismerésére való kutatás módszerével és arra tud lelkesítést adni, hogy a tanító a népiskolai nevelőoktatáson kívül cselekvőleg avatkozzék bele a falu életébe és társadalomművelő munkával, gondozással vigye előbbre, emelje hivatáshelyén a nép anyagi és szellemi helyzetét. A néptanító erre csak akkor képes, ha tárgyilagos, komoly megismerést szerez a tájról és népről hivatása helyén és hivatásának tudatában, a magyar közösségi életeszmény szolgálatában, pénzt és taposót sem remélve küldetéséért, apostoli szánkekkel bírja végezni munkáját. A hivatáshely természeti és emberföldrajzát, helytörténetét és népiségtörténetét, néprajzát is kellene tanítanunk. A megismert tájat és népet megszeretve népe sorsát szíven viseli és terheit vállán hordozza a tanító.

A magyar táj és élet nagyon gazdag és változatos. Különbözik egymástól a város és a falu (tanya) élete. Ezenkívül a nagy magyar tájegységen belül egyes vidékek: az Alföld, Dunántúl, Felvidék, Erdély, Drávántúl más-más színnel gazdagítják az életet. A természeti tájtól megszabott élet, a táj és ember korrelatív kapcsolata, a mult átéléséből fakadó helytörténeti öntudat (lokálpatriotizmus)

még kisebb tájegységek életét is színezik. A nép magatartása, jelleme, hagyományaiiban gyökerező népműveltsége, ősi szokásai más és más társadalomművelő hatást kívánnak a székely, a jászkún és egyéb vidéki nép tanítójától. A nemzetiségi népiskola tanítójának a feladata sokban különbözik a magyar tannyelvű népiskolákban való tanításra képesített tanító munkájától. A tanítóképzés sem lehet teljesen egyöntetűre szabott, uniformizált. Ezek a különbségek a hivatáshely életében az anyagi és szellemi szükségleteket a tájhoz és néphez igazodva vetik fel. A magyar tanítónevelés célja a gyakorlati élet szükségletei szempontjából olyan tanítói személyiség teremtése, aki nemzetnevelő és népművelő, valamint szociális, társadalomművelő hivatásának tudatában tud és szeret abban a tájban benne élni, hoi a nép sorsa, fölemelkedése, boldogulása, jóléte és műveltsége reá van bízva. A falutól menekülő, hivatásában csak hivatalt látó, életfenntartása érdekében küszködő tanítótól ezt a nagy munkát nem lehet remélni. A táj és nép, a város és falu (tanya) más néptanítót vár és óhajt. A magyar tanítónevelésnek méltóbb feladata pedig nem lehet, mint megadni a tájnak és a népnek azt a néptanítót, akit vár, aki sorsának részese tud lenni, aki falugondozó szándékait, munkatervét az alkotás lobogó akaratótól hevítve valóra tudja váltani.

A város és falu (tanya) életének különbségét, a hivatáshely gazdasági és művelődési szükségleteit, gondjait az élet alkata (strukturája) szabja meg. Szemlélt kell tartanunk a felett, hogy a hivatáshely életének figyelembevévásával a tanítóképzés a táj és nép megismerését, kutatását miként biztosítja?

Az élet alakjának sokfélesége miatt tanítóképző-intézeteink munkája, működése is változatos lehet és helyi jelleget, szellemet adhat a tanítóképzőben végzett gyakorlati táj- és népkutatásnak.

A magyarság s a vele együttélő és szomszédos népek életének (történetének, állami és társadalmi berendezkedésének, gazdasági és művelődési állapotának) módszeres tanulmányozása a gróf Teleki Pál Tudományos Intézet feladata. A kötelékébe tartozó Államtudományi Intézet táj- és népkutató osztálya a középiskolákban, így a tanítóképző-intézetekben is megindította a táj- és népkutatást, ami a tanításhoz kapcsolódván, már eddig is gazdag és igen áldásos eredményeket mutat fel. A magyar tudományos népkutatás munkája az anyaggyűjtés állapotában van, szép eredményei ígérnek, hogy a táj és nép „fölfedezése” nyomán a tanítójelölt tanulmányai körében közvetlen szemlélet és érintkezés útján megismeri a nép értékeit és erényeit, nem huny szemet fogyatékoságai előtt sem, megfigyeli szükségleteit és ezzel megszereti és megbecsüli a népet, ami arra vezet, hogy néptanítói hivatását majdan teljesítve a népi erényeket és értékeket kamatoztatni fogja. Éppen így megismeri a magyar földet és tájat, amelyben a magyar nép élete gyökerezik, aminek okos kihasználása biztosítja a nemzet boldogulását.

E cél elérésére szolgál: 1. a tanterven belül a tantárgyak tanításában a táj- és népkutatás szempontjainak érvényesítése; 2. a tanterven kívül oly munkaközösségek megszervezése, melyekben ily

munka az önkéntes érdeklődő és kutató kedvű tanulók körében sikerrel végezhető. Elsősorban az önképzőkör táj- és népkutató szakosztálya vállalkozhatik falukutatásra. Támogatják munkáját az iskolaszövetkezet és diákaptár, az iskolai leventecsapat, az ifjúsági vallásos egyesületek stb.

A tanítóképző-intézeti óraterv szerint a földrajzot az V. osztályban heti két órában kell tanítani. Anyaga a Tantervben a IV. osztály részére megállapított anyag, továbbá Magyarország földrajzának összefoglaló áttekintése. A tanmenetet úgy kell elkészíteni, hogy felelje a szülőföldismertetést, a földrajz népiskolai tanításának módszertanát, továbbá a tanítóképesítő-vizsgálatra való előkészítés céljából összefoglaló áttekintést adva felújítjuk, de nem újratanítjuk, a tanulók honismereti tudását.

A szülőföldismertetés tanítása során figyelemmel kell lenni a népiskolai Tanterv és Útmutatások kívánalmaira, főleg a beszéd- és értelemgyakorlat III. osztályos anyagát illetően, mert arra kell a tanítóképzőben mintát, útmutatást adni, hogy a szülőföldismertetés rendszerint meg nem írott anyagát miképpen gyűjtse egybe a tanító működése helyén? A népiskolai anyag gondolatkörei: 1. a község és élete, 2. a távolabbi szomszédok. A megfigyelés és beszélgetés anyagát minden tanítónak magának kell összegyűjtenie és elrendeznie. Hogy ezt megtehesse, meg kell ismerkednie községének földrajzi, természeti és gazdasági elhelyezkedésével és életével. Tudja megfigyelni községében az építkezési módokat, a háztípusokat, a népnek a földrajzi és természeti adottságokhoz való alkalmazkodását, esetleg velük való küzdelmét. Kutassa fel a község népének eredetét, telepedési módját és minden fontosabb történeti eseményt, mely a lakosság életére hatással volt. Gyűjtse össze a nép között élő játékokat, népdalokat, meséket, szólásmódokat, mondákat és a nép művészetére vonatkozó jellegzetes tárgyakat, stb. A körzeti iskolafelügyelői Utasítás szintén megkívánja a tanítótól, hogy gyűjtse egybe a község (város) monografiai adatait, ismerje működési helyének és környékének földrajzi, természeti és gazdasági viszonyait. A szülőföldismertetési anyaggyűjtés módszerét a tanítóképzőben lehetőleg gyakorlati módon kell nyújtani. A szülőföldismertetésre való tanításnak oly módszere alakulhat ki, mely egyes témák, kérdések megoldására az osztályt kisebb kutató munkacsoportokra osztja és lehetővé teszi az egyéni kutatást is. A beszámoló megbeszélése azután utal az elvégzett feladat helyes megoldására vagy pedig bírálja a téma feldolgozását. A feladatok megoldása el sem gondolható gyakori kirándulások megfigyeléseinek, tapasztalatainak felhasználása nélkül. Lehetőleg a gyakorló népiskola tanulóinak kirándulási kapcsán, módszeres mintatanításokon is kellene szemléltetni a követendő módszert. A tantervben megjelölt feladatok csupán begyakorlása ez az eljárás, melynek kapcsán a tanítónövendék szülőföldjének vagy lakóhelyének szülőföldismereti anyaga is a módszertanulmánnyal egyidejűleg összegyűjthető. Hálás feladat. A táj- és népkutató módszer elsajátításán van azonban a lényeg, hogy a tanító majd hivatása

helyén képes legyen a szülőföldismereti anyag összegyűjtésére. He-lyesen teszi a tanító, ha ebbe a gyűjtésbe belevonja a gyermekeket is és a község népét, mert a fölkellett érdeklődés a szülőföld tudatosabb megismerésére és bensőbb megszeretésére is vezet. Ugyanez vonatkozik most már a tanítónövendé is, aki barátját, szüleit, ismerőseit vonhatja bele a gyűjtés munkájába. Minden tanítóképző-intézetnek a vidéke tárgya tehát a szülőföldismereti anyaggyűjtést végző táj-és népkutatásnak. Az eredmény: az intézet székhelye és környéke történeti, földrajzi, természetrajzi, néprajzi stb. adatainak össze-
gyűjtése, hogy ezáltal minden intézet saját környékének mintegy kultúrközpontjává váljék. A tanítóképző-intézet ezen a téren akkor tölti be igazán hivatását, ha nem hagyja magára szárnyrabocsátott néptanítóit a szülőföldismeret tanításában sem, hanem útmutatást, jó tanácsot tud adni azok további anyaggyűjtése és kutatása szá-mára is.

A tanítóképző-intézeti óraterv szerint a IV. és V. osztályban heti 1-1 órában hivatásra nevelő óra van. Ennek tantervét és tanítási anyagát a vonatkozó miniszteri rendelet elmulasztja közölni. A leg-célszerűbb e tantárgy tanítási anyagát a tanítói hivatás óráit rend-szeresítő miniszteri rendeletről venni. A cél: a növendékek jelen és jövő életkörülményeivel, a tanítójelölt lelkivilágával való közvetlen foglalkozás. A IV. osztály tárgyköre, határozott szempontok szerint történő szülőföldtanulmányok, falukutatás, városkutatás, tanyakuta-tás előkészítése után, a népnevelői gondolkodás felélesztése és fejlesztése. (Szülőföldtanulmányok megbeszélése.) Ennek keretében a növendék szülőföldjének (lakóhelyének) természeti és gazdasági viszonyainak kapcsolatos tanítói feladatok: a nép lakásának, táplál-kozásának, egészségügyének, művelődési viszonyainak, erkölcsi és családi életének, nevelésmódjának megismerése és a javítás módjá-nak megbeszélése, népművelődési előadás készítése a lakóhely erkölcsi, szellemi és anyagi életének emelése érdekében. Az V. osztály tárgyköre: a leendő működési helyre irányuló küldetésérvzés kifej-lesztése. Ennek keretében főleg a tanító szociális helyzetének és szerepének megbeszélése kerül sorra, amelyek hasznosíthatók a táj-és népkutatás szempontjából is. Tantárgykapcsolásra a hivatásra nevelő óra tanítása során bőven nyílik alkalom.

A táj- és népkutató szempontjait a szülőföldismertetésre tanító földrajzon és a hivatásra nevelő órán kívül érvényesíteni lehet úgy-szólván valamennyi tantárgy tanításában. A magyar nyelv és iroda-lom, neveléstan, iskolaszervezetten, történelem (helytörténet, népi-ségtörténet, településtörténet), alkotmánytan, egészségtan, gazdasági ismeretek, rajz, ének, kézimunka, természetrajz tanítása során gaz-dag alkalmak kínálkoznak a táj- és népkutatással való koncentrá-cióra.

A táj- és népkutatás szolgálatába állítható a tanulók érdeklő-désének és önkéntes munkakedvének megfelelően az önképzőkör táj-és népkutató szakosztálya vagy erre a feladatra megszervezett külön ifjúsági munkaközösség. A munkaközösség tagjai részére érdeklődé-

süknek megfelelő témát kell adni a tájkutatás, néprajz, társadalomrajz, helytörténet, népiségtörténet, gazdasági élet stb. köréből. A problémák megadására útmutatást adnak *Bodor Antal: Falukutatás vezértonala; Egyetemes Tanítószövetség: A nemzettanulmányozás útmutatója; Kovács László: A néprajzi gyűjtés módszere; Végh József: Táj- és népkutatás a középiskolában.* A tételek mindig a helyi viszonyokból adódnak és többnyire a szülőföldismeret körébe vágnak. Megismerheti a tanuló így saját kutatása alapján szülőfaluja (városa) történetét, gazdasági életét, a lakosság életmódját és társadalmi tagolódását, szülőfaluja népének kultúráját a mezőgazdálkodásban, házépítésben és berendezkedésben, népviseletben és táplálkozásban, szokásokban, hiedelmekben, népi játékokban, népnyelvben, táncban, népdalban, mesében, mondában, faragásokban s a művészet számos más kifejeződési lehetőségében stb.

Az államtudományi intézet táj- és népkutató osztálya változatos tételek kidolgozására pályázatot és versenyt hirdet tanítóképző-intézeti tanulók részére.

A táj és nép megismerése és megszerettetése végett falukutató kiszállásokat kell rendezni. Célszerű, ha ez a kirándulás falumunkával, vagyis a falu szellemi és erkölcsi támogatásával kapcsolódik össze. Az intézet környékét megülő falvak közül egy-egy kiválasztott, örökbefogadott községben a táj- és népkutatás egy évben több napra terjedjen ki, ahol benneéljen a faluban, együttéljen a néppel és cselekvőleg vegyen részt tervszerű falumunkában a munkaközösség. (Népművelés, legényegylet, gazdakör, szövetkezeti munka, leventefoglalkozás, ünneprendezés, mese- és játékdélután, műkedvelő színielőadás, bábszínház, stb.) A néptanító, mint faluvezető, e kirándulások alkalmával tanulja meg ismerni és szeretni a falut, amelyért majd dolgoznia kell, hogy ne rettenjen vissza ábrándjait veszítve azoktól az igénytelen körülményektől és a falugondozás fáradságos munkájától, meg nem értő hálátlanságtól, amelyek hivatása helyén sokszor ott várakoznak rá. A falu társadalmával együttélő kiszállások a tanítóképző-intézet iránt is rokonszenvet és megbecsülést keltenek a környező vidék társadalmában.

A tanítóképző táj- és népkutatásának szolgálatában az évek során összegyűjtött szemléltetési anyagból (közetgyűjtemény, talajszelvények, térképkivonatok és vázlatok, régiségek, néprajzi tárgyak, természetrajzi gyűjtemények, fényképek, régi kéziratok, nyomtatványok, könyvek stb.) iskolai múzeumnak vethetjük meg az alapját. Ennek összegyűjtött anyagából időnként kiállításokat is rendezhetünk.

A táj- és népkutatásnak a tanítóképzőben gazdag munkaterülete van. A kereteket lelkes munka töltheti ki élettel. Ha a táj- és népkutatás szelleme áthatja a tanítóképzés nevelőoktatását, akkor sikerül a néptanító személyében olyan nemzetnevelőt és faluvezető apostolt kibocsátani a községbe, városba, aki képes lesz hivatott lélekkel szolgálni a hivatáshelyén élő és küzdő nép boldogulását és sorsának fölemelését.

Takács Béla.

I R O D A L O M.

Bognár Cecil: *Lélektan és nevelés.* (Nemzetnevelők Könyvtára. IV. Gyermekek- és ifjúságtanulmány.) Az Orsz. Közoktatási Tanács kiadása. Budapest, Kir. Magyar Egyetemi Nyomda, 1943. 230 l. Ára 3 P.

Bognár Cecil e munkájának súlya van. Tartalmát illetően neveléslélektani munkának tekinthetjük. Mint ilyent, nagy örömmel kell fogadnunk már azért is, mert neveléstudományi irodalmunk ilyen természetű munkákban nem bővelkedik. Ennek okát a tárgyban rejlő nehézségekben kereshetjük. Aki ugyanis neveléslélektani munkát akar írni, annak nemcsak a lélektanban, hanem a neveléstudomány összes ágaiban és segédtudományai jó részében tökéletesen tájékozottnak kell lennie. Ezen kívül az elméleti felkészültség mellett az oktatás egész területére kiterjedő finom és éles megfigyelő készséget sem nélkülözheti. A kiváló szerzőben ezek a feltételek szerencsés összhangban megvannak.

Előttünk fekvő munkája ugyan nem meríti ki a neveléslélektan minden problémáját. Nem is a szó legszigorúbb értelmében vett tudományos neveléslélektan. De nem is ez volt a szerző célja s a könyvsorozat szerkesztősége sem ezt a feladatot tűzte ki számára. Feladata inkább csak az volt, hogy lélektani nézőpontból megvilágítsa az oktatás számos problémáját, lehető széles gyakorlati területét. Ennek a célkitűzésnek könyve kitűnően megfelel.

Nincs terünk tartalmának részletes ismertetésére. Meg kell elégednünk vázlatos áttekintésével. A rendelkezésre álló anyagot a szerző 12 fejezet közt osztotta el. Az első fejezetben (*A lélektan és a nevelés kapcsolatai*) röviden azt fejtegeti, mit ért nevelésen s ebben milyen szolgáltatokat tehet a lélektan. A másodikban igen tanulságosan mutatja be a lélektan fejlődését. Sorra ismerteti a tapasztalati, a természettudományos, a szellemtudományi (megértő), a cselekvés-, alak-, asszociációs- és tömeglélektant s a karakterológiát, melyet szintén a lélektan egyik irányának tekint. A 3—5. fejezetekben a pszichológiai kategóriák megszokott egymásutánjában a megismerés, az érzelmek és az akarat területeit tekinti át neveléslélektani szempontból. Ezekből a fejtegetésekből kitűnik, hogy a szerző a pszichológiai dinamizmus híve. Azt tartja, hogy a lélekben a világkép a lélek alkotó aktivitása révén alakul ki s nem egyszerű passzív visszaadása a külső világ hatásainak. E fejezetek nagyon világos és érthető képét adják a lelki életnek, de tanítóképző tanárok számára kevés újat tartalmaznak.

Sokkal több új tényt és kapcsolatot kapunk a további fejezetekben. A 6. fejezet azt tárgyalja, hogy a környezet miképpen alakítja az ember lelkét, milyen ezzel szemben a magatartása. Kivált a gyermekek alkalmazkodása a környezethez érdekelheti a nevelőket. Vannak nehezen alkalmazkodó gyermekek, akik állandó küzdelemben élnek környezetükkel. Mások folytonos tagadással és hazudozással védekeznek. A környezet ellen való védekezésnek másik módja az ábrándok világába való menekülés. A környezet hatása alatt alakulhat ki az alacsonyabbrendűség káros érzése. A nevelőket közelről érinti a 7. és 8. fejezet; az előbbi az egyéniségről, utóbbi a nevelőhatásokról szól. Különösebben figyelmet érdemel az, amit a jellemmel kapcsolatosan a szerző az ú. n. lelki rövidzárlatról mond. Sok megszívlelésre érdemes gyakorlati tanácsot kapunk az iskoláról szóló 9. a vallásos és az erkölcsi nevelésről szóló 10. és 11. fejezetekben. Rendkívül tanulságos a 12. fejezet is, mert igen tárgyilagos, minden lényegesre kitérő összefoglalását adja azoknak a jótulajdonságoknak és hibáknak, amiket az

erre irányuló kutatások mint a magyar ember és a magyar gyermek jellemzőit kiderítették.

A könyv tartalmának ez a futólagos vázlatja sejteti, hogy szerzője nem elméleti régiókban kalandoz, hanem a gyakorlati élet talaján áll. Mindig az élethez, a valósághoz kapcsolja mondanivalóit, minden fejezete bővelkedik gyakorlatilag felhasználható tanácsokban és felvilágosításokban. Az iskolai élet számtalan jelenségére fényt derít és a tanulók helyes megítélését elősegíti. Bizonyos, hogy aki Bognár könyvét figyelmesen elolvassa, annak álláspontja az iskolásgyermekkel szemben előnyösen megváltozik. Nem fog a tanulóban csak mentendő bűnöst látni. Sok időszerű kérdésben a szerző megokoltan állást foglal. Ilyen pl. a falusi népiskolák tehetséges tanulóinak kiválogatási problémája. Nem hagyhatjuk említés nélkül Bognár könyvének értékét a nevelés szempontjából. Még ma is sokan vannak, akik a nevelést a multban elhanyagolt területként szeretik feltüntetni; akik szerint eddig az iskola csak tanított; de nem nevelt. A nevelésnek ezek a bőszejajnokai nem jó munkát végeznek, mert nem elegendő a nevelésnek csak az elsődlegességét hirdetni, de meg kell adni pontosan és részletesen azokat az utakat és módokat, melyek segítségével a nevelés tényleg megvalósítható. Bognár könyve ebből a szempontból is előnyösen különbözik sok más szakmunkától. Az érzelmekről, akaratról szóló és a könyv második felét alkotó fejezetekben sok jó útmutatást ad a nevelésre is.

Régi igazság, hogy nemcsak maguk az ismeretek értékesek, de értékes megjelenési formájuk is. Bognár Cecil mindenkor megtalálja a legalkalmasabb formát. Nagyon elevenen és világosan ír. Mindent kielégítően megmagyaráz, semmi felől nem hagy kétségben. Kitűnő hasonlatai a megértést könnyítik. Erdeműl kell betudni azt is, hogy az idegenből veit műszókat gondosan kerüli. Aki aztán a sorok mögött is tud olvasni, az előtt egy szeretetreméltó ember képe bontakozik ki, aki tele van jóindulattal és segíteni-akarással.

A tanítóképzés szempontjából különösebben is értékes Bognár Cecil könyve. Nem egy részlete szemelvénykép használható a pedagógiai tárgyak tanítása közben. De bátran adhatjuk növendékeink kezébe is. Az az érzésünk, hogy vele megszaporodott azoknak a jó szakkönyveknek a száma, melyek a tanulók ajánlott vagy kötelező olvasmányait alkotják.

A könyvnyomda is kitett magáért: Bognár könyvét sajtóhiba mentesen hozta a könyvpiacra.

Molnár Oszkár.

A magyar liceum és tanítóképző. Nevelés- és tanításügyi előadások. Különnyomat a nagyváradi m. kir. áll. leányliceum és tanítónőképző-intézet 1940/41—1941/42. évi évkönyvéből. 80 lap.

A mű 4 értekezést tartalmaz: 1. Kiss József tanker. kir. főigazgató: „A magyar tanítóképzés történelmi fejlődése”. — 2. Kiss József: „Olaszország és az olasz kultúra”. — 3. Grynaeus Ida: „A nőnevelés főbb kérdései”. — 4. Várkonyi Hildebrand egyet. tanár: „A neveléstudomány és tanítási módszer legújabb problémái”. (Vázlat.)

Az első értekezést a tanítóképzésünk történeti kifejlődéséről, Kiss József kir. főigazgató az erdélyi és keleti részek tanítóképző-intézeti tanárainak budapesti értekezletén adta elő. E tanfolyamot azért tartották meg, hogy a visszatért területek tanársága a magyar tanítóképzés minden problémájával, minden törekvésével megismerkedjék. A szerző világosan és szemléletesen mondja el két órai előadásban tanítóképzésünk történelmi kifejlődését. A könnyebb érthetőség kedvéért az egyik órán a tanítóképzés

első korszakát ismertette, melyet a kiegészítés tárgyalt. A második órán a tanítóképzés teljes kialakulásának korszakáról beszélt s az idők folyamán felmerült reformokat ismertette. Alapos munkát végzett, a mindnyájunk által jól ismert történeti anyagot rövid előadás keretében úgy bele-sűrítette, hogy az a maga egészében kis mestermű: pontos adatokkal támasztja alá mondanivalóját s módszeresen feldolgozott tudományos rendszerezést nyújt, ez utóbbi azonban nincsen rovására az előszóval ható előadásnak.

A második értekezést Olaszországról és az olasz kultúráról szintén Kiss József írta, melyet eredetileg a nagyváradai Olasz Kultúrintézet megnyitó ünnepélyén olvasott fel. Festői stílussal rajzolja meg az olasz táj, nép és lélek harmóniáját. Írása nyomán ott érezzük magunkat az évezredek kövek és emlékek között, melyeknek legkisebb darabja is erőt, szépséget és dicsőséget sugároz ki a néző felé. Tollából meglevendenek a gyönyörű olasz városok, Róma, Genova, Milánó, Firenze, Nápoly és Velence, s e szép városok gazdag kultúrája. Felsorakoznak előttünk a halhatatlan nagyságok: Raffael, Michel Angelo, Leonardo da Vinci, Galilei, Toricelli, Galvani, Volta, Marconi, Cavour, Manzoni, Leopardi, D'Annunzio, Verdi, Puccini, Dante, Columbus, Marco Polo, Bonaparte Napoleon, Benito Mussolini, és még számtalan halhatatlan, akinek neve örökre egybeforrott az olasz földdel és kultúrával. Szinte megrendülve olvassuk az olasz népnek az európai művelődés érdekében tett szolgálatait s az jut eszünkbe, hogy mindezeknek látható jelei, emlékei talán már füstös, földes romokban hevernek, összekeveredve a görög oszlopok köveivel, s egy dicsőséges, szép mult szellemét fogják hirdetni majd a romokból feltápaszkodó, meggýötört európai ember számára. Az értekezés ma, a világháború legborzalmasabb dúlása közepette, sokszoros időszerűséggel hat az olvasóra.

A harmadik értekezést a nőnevelés főbb kérdéseiről *Grynaeus Ida* olvasta fel az erdélyi tanárok budapesti értekezletén. A leánynevelés legfontosabb problémájának azt tartja, hogy megteremtsük, helyreállítsuk a nevelés részletcéljai között az egyensúlyt, azaz gondoskodjunk a leánynövendékek szellemi felkészüléséről, érzelmi nemesedéséről, hogy így tudatos szolgálatára legyen a közösségnek. Majd az egyensúly elvénél megvalósításáról szól s a különböző célra vezető módszereket ismerteti. Itt a leánylíceum tantárgyait újra átvizsgálja és a női hivatással kapcsolatos gyakorlati tantárgyakat előtérbe helyezi. Ezután az ifjúsági egyesületek tág munkalehetőségeit ismerteti s az intézeti, internátusi nevelést a teljes értelmű nevelés egyik fontos eszközeként tünteti fel. Értekezése másik főgondolatának a kulturális és társadalmi kiegyenlítődés eszméjét tartja. Ennek érdekében kell a kikerülő ifjúságot összefogni, hogy áldásos tevékenységekben (szociális és népművelő munkakörökben) közösségi érzése mindjobban kifejlődjék. Végül a tanítónképző és a leánylíceum viszonyát fejtegeti s a bennük rejlő hasonlóságokat összeegyeztetni törekszik.

A negyedik értekezés *Várkonyi Hildebrand* egyet. tanár előadásának vázlatja, melyet az erdélyi tanárok szakértekezletén 3 órában tartott. Az első alkalommal a tanító, cselekedtető és jellemnevelő iskolát összehasonlítja és a tanító alakját mutatja be mind a három típusban. A második alkalommal a tanuló portréját rajzolja meg, s végül bemutatja a hallgató-ságnak, milyen eszközök állnak rendelkezésünkre a különböző típusokban, a jellemnevelés előmozdítására. Kár, hogy az előadásnak értékes gondolatai csak vázlatban olvashatók.

Dr. Szántó Károly

Szegedi László: *Az egyéniség elve a nevelésben.* Kolozsvár, 1942. Közlemények a Ferenc József Tudományegyetem Pedagógiai-lélektani Intézetéből. 50. sz. 88 lap.

A szerző korunk nevelésügyének egyik igen gyakran hangoztatott és vizsgált kérdésével foglalkozik s a problémát nevelésméleti és gyakorlati pedagógiai szempontból törekszik megvilágítani. A nevelés individuális értelmezése a XX. század termékei közé tartozik, s ma már létjogosultságát nemcsak elméletben ismerték el a pedagógusok, hanem gyakorlati megoldását is megtalálták az „Új nevelés” modern iskoláiban, amelyekben a nevelő-oktatás pszichológiai alapokon nyugszik s a módszer a növendék egyéniségéhez igazodik.

A mű tulajdonképpen két nagyobb részre tagozódik. Az egyikben az individuális nevelés lélektani megalapozását találjuk meg, a másikban pedig a különböző egyéni nevelési reformtörekvésekről tájékozódhatunk.

Az első résznek 5 fejezete van. Az I. fejezetben az egyéni nevelés lényegét, tárgyát, feladatait és lélektani alapjait ismerhetjük meg. A probléma természetéből következik, hogy az értekezésben a lélektani irányzatnak uralkodó szerep jut s belőle a nevelésnek személyiségekhez kötött pszichikus mivolta domborodik ki. A szerző egész nevelésméleti állásfoglalását ennek az elvnek veti alá. A II. fejezetben az egyéniség fogalmának lélektani értelmezését látjuk feltárni. Evégből részletesen megtárgyalja a személyiség s a vele rokon fogalmak (jellem, temperamentum, egyéniség) s ezek jegyeinek lélektani természetét. A típusban kérdéseinek ismertetése után, a III. fejezetben a személyiség-fogalom és típus-fogalom gyakorlati neveléstudományi (diagnosztikai) jelentőségéről szól. Megállapítja, hogy a mai individuális nevelési reformtörekvések legnagyobb része a növendékek iskolai típusaihoz való alkalmazkodást tűzi ki a nevelési eljárás feladatául. A IV. fejezetben a növendék megismerésére szolgáló módszereket, a fejlődés tényezőit vizsgálja meg, míg az V. fejezetben az egyéni nevelés helyes értelmezését nyújtja s az individuális és szociális pedagógia elveit próbálja összeegyeztetni.

A második, nagyobb részben az individuális nevelési reformtörekvéseket ismerteti, a régi és az új iskola közötti különbségek figyelembe vételével. Itt azokat az iskolai nevelési elveket tárgyalja, melyek a gyakorlatban eddig is megvalósultak, majd pedig azokat a követelményeket, melyeket a szerző a nevelés érdekében okvetlenül fontosnak tart megvalósítani.

Mint szerzőnk maga is mondja, ez értekezés távolról sem tart igényt a teljességre. Célja e probléma megvilágításával az volt, hogy a nevelői gyakorlat, az iskolai nevelés jobb és eredményesebb lehetőségeire rámutasson. Az értekezés végén közölt bőséges irodalom nyújtásával a probléma iránt érdeklődő kutató számára irányt mutat. Kár, hogy értekezésében számtalan oly idegen szót is használ, amely nem lélektani műszó s amelynek elhagyása a mű élvezetes olvasását nem befolyásolná. Minden pedagógus figyelmébe, aki az új és időszerű nevelési áramlatoktól nem zárkózik el, melegen ajánlom.

Dr. Szántó Károly.

Erdélyi Gyula és Nemes János (szerkesztők): *Betűerdő ABC és olvasókönyv az I. elemi osztály számára.* Kiadja a Délerdélyi Ref. Egyházkerület Nagyenyeden. 1941. 94+36 oldal.

Elfogódottan forgatom a román uralom alatt élő délerdélyi magyar gyermek első könyvét. Cím lapja: jelpép. Rengeteg erdő sűrűjéből nagy-szakállú törpék jönnek elő s betűtáblákat visznek el a csodálkozástól el-

ámult székely leányka és fiúcska előtt. Talán azt akarják bizonyítani, hogy a magyar betű, a drága magyar szó a legsűrűbb akadályon is áttör és eljut az idegenbe szakadt kicsiny magyar gyermek fogékony lelkébe.

A könyv követi a honi népiskolákban használt ábécék beosztását. Az írás betűtípusa megegyezik a mi 1925. évi Tantervünkben előírtakkal. Az erdélyi gyermek képzeletvilágát és érdeklődésének irányát híven tükrözik az egyes betűk egy- és többszínű fejképei. A rajzok rendkívül egyszerűek, a színnyomatok több helyen nagyon elmosódottak. 94 oldalon közli a betűismertetést, 36 oldalt pedig az olvasás begyakorlására szán.

Ami különösen érdekel bennünket, az a könyvnek szövegi része. A szerkesztők ábécés könyveinkből sok gyermekverset, olvasmányt vettek át. Helyet találnak benne Pósa Lajos, Benedek Elek, Petőfi Sándor, Gárdonyi Géza és Lampérth Géza költeményei is. Néhány népdal és sok-sok közmondás teszik teljessé a művelődési anyagot. Nemes János, a szerkesztők egyike, sok érdekes történettel igyekszik a gyermekek lelkében felébreszteni az engedelmesség, becsületesség, mértékletesség igazmondás, stb. érzelmeit. A jól összeválogatott szöveg alkalmas arra, hogy gondolatokat és érzelmeiket váltson ki s megkedveltesse az olvasmányokat, részben alkalmas arra is, hogy — a művelődési anyag egyezése folytán — a gyermeket a nemzet szellemi életébe bekapcsolja. Ez az utóbbi cél azonban csak akkor valósul meg, ha a délerdélyi magyar tanítók teljes mértékben tudatában vannak hivatásuknak.

Jó munkát végzett a nagyenyedi Bethlen nyomda is, néhány helyen azonban a szavak igen közel kerültek egymáshoz.

Vágó Elemér.

H I R E K.

Tanári kinevezések. — A közokt. miniszter *Waleth* Stefánia zombori áll. tanítónőképző-intézeti helyettes tanárt az áll. tanítóképző-int. rendes tanárok létszámába áll. tanítóképző-int. rendes tanárrá (94.154/1943. VIII/3. üo. sz.), *Csiszár* Albert, *Fejér* Mária, *Lőkös* Béla és *Terney* Ilona okl. tanítóképző-int. tanárokat az áll. tanítóképző-int. tanárok létszámába áll. tanítóképző-int. helyettes tanárokká kinevezte (94.155/1943. VIII/3. üo. sz.).

Gyakorlóisk. tanítói kinevezés. — A közokt. miniszter dr. *Ijjas Istvánné Berkes* Margit zombori áll. tanítónőképző-int. tanítónőt az áll. tanítónőképző-int. gyakorlóisk. tanítók létszámába áll. tanítóképző-int. gyakorlóisk. tanítóvá kinevezte (94.119/1943. VIII/3. üo. sz.).

Tudományos kitüntetés. — Dr. *Tóth* B. Zoltán tanár Németországban elkezdett beszédkarakterológiai kutatásainak befejezésére megkapta az Alexander von Humboldt-Stiftung 2000 RM-ra felemelt ösztöndíját Az alapítványnak ezt a mai viszonyok között szokatlan áldozatkészségét dr. Tóth a bécsi Tudományegyetem Lélektani Intézetében végzett buzgó és a karakterológia terén úttörőnek ígérkező munkásságával érdemelte ki.

Doktorátust tett igazgató. — *Domokos* Pál Péter igazgatót a kolozsvári Ferenc József-Tudományegyetem bölcsészeti kara summa cum laude-val bölcsészettudományi doktorrá avatta.

Főiskolai előadói megbízás. — Dr. *Tóth* B. Zoltán a kolozsvári m. kir. Mezőgazdasági Főiskola dékánjának felkérésére az 1943—44. tanév I. félévében a *Pedagógiai alapismeretek* c. tantárgyat a főiskolán heti 2 órában előadja.

Személyi hírek, előadások. — *Benkőczy* Emil c. igazgató, az egri érs. tanítóképző-intézet tanára nyugalomba vonult. Ebből az alkalomból *Czapik* Gyula egri érsek megleghangú levelet intézett a nyugalomba vonuló, érdemekben gazdag tanítóképző-int. igazgatóhoz. — *Kapi-Králik* Jenő orgonaművész, a budapesti áll. tanítóképző-intézet zenetanára nov. 21-én a kelenföldi evang. templomban orgonahangversenyt adott. Műsorán német és francia orgonaművek szerepeltek. — *Dr. Domokos* Pál Péter igazgató a beszercei kaszinó kulturális előadássorozatában nov. 13-án *Moldvai magyarság* címen előadást tartott. Rövid történeti áttekintés után ismertette a száz-
ezernyi csángó jelenét. Ismeretését vetített képekkel, kézbe adott mese-
szöveggel, melyet ugyanakkor gramofon hangosan mondott és a csángók aj-
káról felvett énekekkel illusztrálta. Kifejtette, hogy egy nép annyit ér, mint vezetői. A csángó magyar azért nem szerepel a statisztikában, az európai népek, sőt a magyarok öntudatában, mert nincs vezetőjük, nincs aki róluk hírt adjon. A mély gondolatokban gazdag előadást Beszerce népe nagy tetszéssel hallgatta. — *Dr. Árkossy* Sándor a kolozsvári Tizes Szervezet keretében folyó Magyar Önismeret c. előadássorozatban a történelem tárgy köréből 6 előadást tartott *A magyar állam és a magyarság harca függetlenségéért* címen. — *Nagy István* október 4-től 22-ig a kolozsvári tanítók számára 18 óras kottaolvasási tanfolyamot tartott. Ezen 80 tanító vett részt.

Irodalmi szemle. — *Vikár* Sándor: *Az iskolai énekgyűjtemény és a népiskolai énektanítás.* (Népanitók Lapja, 76. évf. 21. sz.). — *Dr. Tóth Zoltán: Kiválogatás és nevelés.* (Levente, IV. évf. 11. sz.)

Betöltendő tanári állások. — Sopron evang. liceumának és tanítóképző-intézetének fenntartója magyar-történelem és magyar-német szakos tanári állásra hirdet pályázatot. A tanulóotthonban teletöltendő felügyeletért lakás és élelmezés jár. — A székelykeresztúri ref. tanítónőképítő-intézet előjárósága pályázatot hirdet eltávozás folytán megüresedett egy énekzene, egy rajz-kézimunka és egy testnevelési tanári állásra. Pályázhatnak olyan protestáns vallású okl. tanárok, akik a felsorolt szakcsoportokból cklevelet szereztek. Tanárnők az intézet bentlakásában lakást és ellátást nyerhetnek az internátusi felügyelet ellenében. — Szászrégen német tanítási nyelvű evang. tanítóképző-intézeténél egy német-magyar és egy történelem-földrajz szakos tanári állás töltendő be.

Intézeti hírek. — A cseh megszállás alatt a volt szlovenszkói és kárpátaljai ref. egyetemes egyház Komáromban ref. tanítóképző-intézetet létesített. A felszabadítás után az egyetemes egyház gyülekezetei három különböző egyházkerületbe kerültek. A komáromi és a barsi gyülekezetek a Dunántúli Ref. Egyházkerületbe jutottak, így aztán egymagukban nem vállalhatták tovább az intézet fenntartását. A komáromi ref. tanítóképző-intézetet tehát a megszűnés veszedelme fenyegette. Az intézet válsága azonban most kedvezően megoldódott. A Dunántúli Ref. Egyházkerület idei közgyűlésén kimondotta, hogy a komáromi liceum-tanítóképző-intézetet átveszi, fenntartásáról, ötévfolyamos tanítóképzővé való kifejlesztéséről gondoskodik. A jelenlegi tanévben a liceumi II. osztály már meg is nyílt. Az Egyházkerület azt is elhatározta, hogy amint a viszonyok megengedik, az intézetnek megfelelő saját épületet emel.

Helyzetjavításra irányuló törekvések. — A gyógypedagógiai tanárok régi jogos kívánsága, hogy a széniumos fizetési rendszer szerint bejussanak a VI. fiz. osztályba. Minthogy ez a kívánságuk mindeddig nem teljesült, legalább azt szeretnék elérni, hogy a VI. fiz. osztállyal mehessenek nyug-

díjba. Ezt elérendő, a VI. fiz. osztályba soron levő legidősebbek azt az erkölcsi kötelezettséget vállalták, hogy a legközelebbi előlépési határidőig beadják nyugdíjazás iránti kérelmüket, ami lehetővé tenné az utánuk soron levő legidősebbek kinevezését a VI. rangosztályba. — A polg. isk. tanárság körében felmerült az a gondolat, hogy a tanárképzés céljaira a szegedi egyetemmel kapcsolatos egyetlen áll. tanárképző főiskola nem elegendő. Az ország mind az öt egyetemi városában kellene polg. isk. tanárképző főiskolát létesíteni. Amennyiben ez anyagi és egyéb akadályok miatt még nem valósítható, vissza kell hozni Budapestre a szegedi főiskolát, Kolozsvárt és Szegeden pedig új tanárképzőt kell állítani.

Halálozás. — *Remetyán Pálné Szamosi* Erzsébet a szatmárnémetii rk. leánylíceum és tanítónőképző-intézet tanára súlyos betegség után életének 35. évében okt. hó 21-én elhunyt. A megboldogult 13 évig volt a szatmári rk. tanítónőképző-intézet tanára. Szelíd, kedves egyéniséggel a kartársak, a szülők és a tanítványok szívét megnyerte. Október 23-án nagy részvét mellett temették.

Nyugtázás. — Tagdíjat, illetőleg előfizetési díjat fizettek: az 1939. év II., az 1940. és 1941. év I. és II., valamint az 1942. év I. felére a pápai ref. tanítónőképző-intézet; az 1940. év I. és II. felére Lauday Sándor és Schwarcz Károly; az 1941. év I. felére Erdős Lajos; az 1941. év I. és II. felére dr. Soós Ernő; az 1941., 1942. és 1943. év I. és II. felére Iberer Gézané, a székelykeresztúri áll. tanítóképző-intézet, Leyrer Mátyás, Znojemszky Ferenc és dr. Gulyás István; az 1941. év II., az 1942. és 1943. év I. és II. felére dr. Csech Arnold, vitéz Székly Pál és a nyíregyházi Kálvineum ref. tanítónőképző-intézet; az 1941 és 1942. év I. és II., az 1943. év I. felére dr. Sáray Julianna; az 1941. év II., az 1942. év I. és II. felére Topody Ilona; az 1942. év II. felére Katona Margit; az 1942. év I. és II. felére Emmerné Maruszárics Erzsébet, Antoni Mária, Sörös József és L'Auné Emma Mária; az 1942. év II., 1943. év I. és II. felére Egressy Miklós, Nagy Vilmos, Sass László, dr. Jankovits Miklós és dr. Fekete János; az 1942. év I. és II., az 1943. év I. felére dr. Zentai Károly; az 1942. és 1943. év I. és II. felére Dúzs Mária, Baditz Károly, a kolozsvári áll. tanítóképző-intézet, a marosvásárhelyi áll. tanítóképző-intézet, Székely Zoltán, a budapesti országos izraelita tanítóképző-intézet, Forgó Sarolta, vitéz Kádár Lajos, Takács Béla, Papp Éva, dr. Szemere Samu, Riesz Janka, dr. Somos Lajos, dr. Vekerdí Béla, G. Szabó Kálmán, Dobi Judit Irén, Aradvári Béla, Hell Anna, Szilágyi János és Lázár Károly; az 1943. év I. felére Barabás Tibor és Turóczy Mária; az 1943. év II. felére Homor Imre, Straub Ferenc, Psenák Andrásné, Vonházné Buttinger Rozália és dr. Gárdonyi József; az 1943. év I. és II. felére a kat. tanügyi főigazgatóság, a budapesti Szt. Orsolya rendi rk. tanítónőképző-intézet, Csukás Zoltán, Nagy Ferenc, dr. Egey Antal, Bergmann József, Milakovszky László, Czucza Emma, Csató Jolán, Chobodiczky Alajos, Bali M. Ildefonsa, az újverbázi alapítványi német tanítóképző-intézet, Petres Kálmán, a nagy-marosi m. kir. áll. népiskola igazgatósága, Bertalan Lázár, a nagyváradi áll. tanítónőképző-intézet, Plavits M. Fremiota, Körmendi M. Augusztina, özv. Kerekesné Lacher Erzsébet, dr. Pfeifer Vilmos, Kristóf Margit, Flóra Sándor, Fosztó Olga, dr. Juhász Béla, Mayer Rezső, dr. Dolch Erzsébet, Gazsó István, dr. Wergér Márton, Balázs Béla, Lipter Melánia, Mellau Márton, Simó László, Váczy Ferenc, Galambos János, Grynaeus Ida, dr. Csoknyay József, Kalmárné Kostyál Ilona, Schwab Traugott, a szászrégeni német evang. tanítóképző-intézet, a székesfehérvári Ferenc József rk. nő-

nevelő-intézet, Khell Zoltán, Jombart Adéle, Dégay Zoltán, Fábian Erzsébet és Remetyán Pálné; az 1943. és 1944. év I. és II. felére M. Orosz Emília; az 1943. év I. és II., az 1944. év I. felére Hidyné Gyulai Mária; az 1944. év I. felére Bartal Alajos, dr. Biborka Ferenc, Fütty Imre, Geyer Béla, Karácsonyi Jenő, Kisházi Mihály, Kocsis Lajos, Patyi Károly, Rosta József, dr. Sántha Kamill; az 1944. év I. és II. felére a szatmárnémeti rk. tanító-nőképző-intézet (2 példány). Végül tagdíjhátralék törlesztése címén befizettek Dégay Zoltán 2, özv. Szabó Róbertné 4, és Ferencz Géza 8 P-t. Budapest, 1943. nov. 15. Frigyes Béla pénztáros.

A tagdíjak és az előfizetési díjak kényszerű felemelése. — Az egyre fokozódó drágaság Egyesületünk elnökségét arra kényszeríti, hogy a tagdíjakat és folyóiratunk előfizetési árát az 1944. évtől kezdve felemelje. Más folyóiratok és egyesületi közlönyök már a multra nézve megtették ezt és mi nem szívesen követjük példájukat. A nyomdai árak horribilis irama miatt már ebben az évben is kiadás-többlettel küszködünk, s most csak két lehetőség közt választhatunk: vagy felemeljük a tag- és előfizetési díjakat, vagy beszüntetjük a lapot. Az utóbbi esetben egy nélkülözhetetlen kapcsolatot szüntetnénk meg és az egyesületi életet is kétségessé tennők. Ezért Egyesületünk elnöksége a tag- és előfizetési díjak felemelése mellett döntött. Ez a mérsékelt emelés *egyelőre* annyit tesz, hogy a tag- és előfizetési díjak évi összege 12 P, helyettes tanárok számára évi 4 P s a nyugdíjasok számára évi 6 P lesz. Kérjük tagtársainkat és előfizetőinket, fogadják megértéssel ezt a kényszerű intézkedést. További kérésünk, hogy fizetési kötelezettségeiket mind az egyesek, mind az intézetek s egyéb közösségek minél előbb teljesítsék. Ennek a megkönnyítésére folyóiratunknak ehhez a számához postai befizetőlapot mellékelünk. Mint fontos tudnivalót közöljük még, hogy azokat, akik az 1944. évi tag- vagy előfizetési díjakat már beküldötték, a díjak felemelése erre az évre vonatkozólag már nem érinti. Természetesen szívesen fogadjuk azonban, ha a már teljesített befizetéseiket önként kiegészítik.

Megjelent! — Megjelent és ismét kapható Molnár Oszkár *Neveléstörténelem* c. segédkönyve a tanító- és tanítónőképző-intézetek V. osztálya számára és a továbbképzés céljaira. Pedagógiai vizsgálatra készülő tanárjelöltek is haszonnal forgathatják. Az egyetemes és a magyar nevelési elméletek és intézmények történetébe alkalmas bevezető. Megrendelések a következő címre küldendők: Szukits Könyvesbolt. Pécs, Király-u. 31. De bármely könyvkereskedő útján is megrendelhető.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

22450 Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-u. 9. Tel.: 122-190, 326-066
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.

